

Strategier för att stödja elever med funktionsvariationer: Pedagogers perspektiv på ett fritidshem i anpassad grundskola

Av: Mia Issa

Handledare: Panagiota Nasiopoulou
Södertörns högskola | Lärarutbildning
Magisteruppsats 15hp | Kurs kod PE005A
Ämne | Pedagogik | Vårterminen 2024

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract:

Syftet med denna studie är att utforska strategier och metoder pedagogerna, på anpassade grundskolans fritidsverksamhet, tillämpar i sitt arbete. Detta för att stödja elevernas grundläggande färdigheter samt behov genom läroplanens mål och centrala innehåll. Studiens teoretiska utgångspunkter bygger på Lev Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen och den sociala didaktiken. Teorin belyser vikten av samspelet mellan elever och pedagoger i syfte att främja elevernas sociala och kognitiva utveckling. Det sociokulturella förhållningssättet är basen för studien för att ta reda på hur dessa pedagogiska strategier och metoder fungerar. Detta för att skapa en inkluderande och gynnsam lärmiljö för alla elever med funktionsvariationer. Studien har utgått från semistrukturerade intervjufrågor med fyra fritidspedagoger, en specialpedagog och en kurator. Studien uppmärksammar vikten om individanpassning och flexibilitet i undervisningen i fritidshemmet som kan tillföra elevernas sociala och kognitiva utveckling. Resultaten visar att tillämpningen av kommunikativa hjälpmedel som TAKK och bildstöd är ledande i syfte att få elever med funktionsvariationer att känna sig inkluderade och delaktiga i undervisning i fritidshemmet. Studien understryker även saknaden av tillgångar som resurser och kompetensutveckling för fritidspedagogerna för att kunna möta och hantera de svårigheter som kan uppstå och dessutom tillgodose elevernas behov. Studiens bidrag ska bidra till ökad förståelse för pedagogernas arbetssätt i fritidshemmet med fokus för elever med funktionsvariationer.

Abstract:

The purpose of this study is to explore strategies and methods the educators, at adapted primary school extracurricular activities, apply in their work This to support the students' basic skills and needs through the curriculum's goals and central content. The study's theoretical starting points are based on Lev Vygotsky's theory of the proximal development zone and social didactics. The theory highlights the importance of the interaction between students and educators in order to promote the students' social and cognitive development. The socio-cultural approach is the basis of the study to find out how these educational strategies and methods work. This is to create an inclusive and beneficial learning environment for all students with functional variations. The study has been based on semi-structured interview questions with four leisure pedagogues, a special pedagogue and a counselor. The study draws attention to the importance of individual adaptation and flexibility in teaching in the after-school center, which can contribute to the students' social and

cognitive development. The results show that the application of communicative aids such as TAKK and picture support is leading in order to make students with functional variations feel included and involved in teaching in the after-school centre. The study also underlines the lack of assets such as resources and competence development for the after-school teachers to be able to meet and handle the difficulties that may arise and also meet the students' needs. The study's contribution should contribute to increased understanding of the pedagogues' way of working in the after-school center with a focus on students with functional variations.

Nyckelord

Specialpedagogik, fritidshem, inkluderande utbildningsmiljö, funktionsvariationer, kommunikationsverktyg, pedagogiska strategier

Keywords

Special pedagogy, leisure centers, inclusive educational environment, functional variations, communication tools, educational strategies

Förord

(Say thanks)-

Innehållsförteckning

Abstract:	2
Abstract:	2
Nyckelord	3
Keywords	3
Förord	4
Inledning	7
Syfte och forskningsfrågor	9
Bakgrund historisk översikt	10
Tidigare forskning	14
<i>Specialpedagogik och inkludering i fritidshemmet</i>	14
<i>Relationellt perspektiv på fritidshemmet</i>	17
<i>Utmaningar och framtidsperspektiv</i>	18
<i>Sammanfattande eftertankar</i>	20
Teoretiska utgångspunkter	21
<i>Det sociokulturella perspektivet inom lärande</i>	21
<i>Teoretiska begrepp</i>	22
<i>Sammanfattning</i>	23
Metod	24
<i>Urval och tillvägagångssätt</i>	24
<i>Intervjufrågor som metod</i>	24
<i>Genomförande</i>	25
<i>Databearbetning och analys</i>	26
<i>Dataanalys av de identifierade temana</i>	26
<i>Validitet och reliabilitet</i>	27
<i>Forskningsetiska överväganden</i>	28
Resultat av intervjuerna	29
<i>Pedagogernas erfarenheter i en anpassad grundskola</i>	29
<i>Anpassning utifrån elevernas individuella behov och förutsättning</i>	30
<i>Inkludering och delaktighet</i>	38
<i>Pedagogiska strategier och metoder</i>	40
<i>Relationens roll trots utmaningar och svårigheter på vägen</i>	43

<i>Gemensam integration - enad syn</i>	45
Resultatdiskussion	52
<i>Vad innebär grundläggande färdigheter och behovet av återhämtning i praktiken för elever med funktionsvariationer, utifrån personalens perspektiv?</i>	52
<i>Vilka pedagogiska strategier och metoder anser personalen att de använder i fritidshemsverksamheten, för att förbättra och stärka elevernas grundläggande färdigheter och behov av återhämtning?</i>	53
<i>På vilket sätt säkerställer fritidspersonalen att verksamheten på fritidshemmet följer målen och det centrala innehållet i läroplanen för fritidshem?</i>	55
<i>Metoddiskussion</i>	56
<i>Slutsatser och framtida forskning</i>	56
Referenslista	58
Bilagor	61
<i>Samtyckesblankett – Bilaga 1</i>	61
Bilaga 2	64
<i>Intervjufrågor</i>	64

Inledning

Syftet med denna studie är att utforska vilka strategier och metoder pedagogerna i fritidshemsverksamheten, inom anpassade grundskolan, tillämpar för att stödja elevernas grundläggande färdigheter och behov enligt läroplanens mål och centrala innehåll.

Anpassad grundskola är en undervisningsform speciellt utformad för elever med funktionsvariationer. Dessa elevers hjärnfunktion kan påverkas, vilket medför svårigheter i det dagliga livet, inklusive hemmet och skolan (SPSM, 2023). Enligt Skolverket (2023) kan denna skolform erbjuda en undervisning som skiljer sig från den traditionella grundskolan. Fokuset ligger inte på betygen och bedömningen, utan istället är anpassad till varje elevs unika behov och förutsättningar. Målet är att ge varje elev möjligheten att utvecklas och lära sig nya saker på ett sätt som är förståeligt och tydligt för dem, och att förbereda dem för ett aktivt deltagande i samhället. Lärarna i en anpassad grundskola använder sin kunskap och erfarenhet för att skapa en lärmiljö som stimulerar och utmanar eleverna, med syftet att utveckla livsviktiga kunskaper och främja elevernas personliga mognad. Vägledning och stödet anpassas utifrån eleverna för att möta elevernas individuella behov, vilket bidrar till en mer inkluderande och likvärdig undervisning (Skolverket, 2023, s.3).

Grundskolans styrdokument, som Skollagen och läroplanens kapitel om fritidshemmet, ger en distinkt riktning om undervisningens mål och fritidshemmets roll. Dessa dokument betonar vikten av att utgå från elevernas behov, intressen och förutsättningar för att skapa en kompletterande och berikande lärmiljö. Enligt skollagen ska undervisningen i en anpassad grundskola rikta sig in på elever som har diagnostiserat intellektuella funktionsvariationer. Undervisningen ska vara anpassad och utgå utifrån elevernas behov och förutsättningar. Målet med en anpassad undervisning är att eleverna som går i denna skolform ska kunna få lära sig saker som de har nytta av i livet. Det ska främja en social interaktion, där de känner tillhörighet och gemenskap i samhället. Det sätter en väsentlig vikt på att fritidspedagogerna anpassar undervisningen och uppmuntrar samt stödjer eleverna. Undervisningen ska anpassas genom uppmuntran, stöd och anpassning, för att medföra de verktyg som är avgörande för deras inkludering samt delaktighet i samhället (SFS 2010:800).

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) anser att för att detta ska uppnås måste all personal som arbetar inom elevs utveckling och lärande utforma undervisningen där fyra principer följs och efterlevs. Dessa fyra principer är mångfald, jämlikhet, jämställdhet samt kvalitativa stödinsatser såsom tillgänglighet, delaktighet med fokus på språk och

kommunikation. Genom att inkludera dessa fyra principer kan undervisningen bidra till en likvärdig och mer inkluderande miljö. Eleverna ska få möjlighet att oavsett behov eller förutsättningar, kunna få möjlighet att lyckas under deras utveckling. Dock innebär inte en likvärdig undervisning att alla elever får samma undervisning. Det handlar om att anpassa undervisningen utifrån deras förutsättningar för att nå framgång (SPSM, 2023).

Skolinspektionen har en pågående kvalitetsgranskning av skolor, fritidshem och anpassade grundskolor. Syftet är att granska verksamheternas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd. Granskningen kommer att redovisas under 2024. Syftet är att utforska samt breda ut produktiva metoder, för att garantera att alla elever får det stöd till att uppnå måluppfyllelsen. Bakgrund till granskningen är resultat från forskningen som tyder på att det finns brister i det existerande stödet, vilket leder till att vissa elever inte får den hjälp de behöver. Detta kan ha långsiktiga konsekvenser för deras deltagande i samhället, inklusive begränsade möjligheter på arbetsmarknaden och risk för psykisk ohälsa. Skolinspektionens arbete framhåller behovet av samarbete mellan skolor och fritidshem för att skapa en inkluderande miljö som hjälper varje elevs utveckling och lärande. Detta i syfte att erbjuda en likvärdig undervisning för alla. Samtidigt visar granskningen att det finns brist på forskning kring ämnet, eftersom det saknas kännedom om vilka hjälpinsatser som duger och är funktionella utifrån elevernas tid i skolan och i fritidshemmet (Skolinspektionen, 2023).

Denna studie riktar av denna anledning till att bidra till nya insikter i hur pedagogerna på fritidshem, inom anpassade grundskolor, tänker om sitt arbete för att stödja och främja utvecklingen för alla elever utifrån deras behov och förutsättningar. Fokus ligger på pedagogernas perspektiv om strategier och metoder som effektivt främjar elevernas grundläggande färdigheter och behov, och som bidrar till att uppnå läroplanens mål. Studien kan bidra till ökad kunskap som kan hjälpa fritidspedagoger vid anpassade grundskolor att skapa en fungerande och inkluderande lärmiljö i fritidshemmet för elever med funktionsvariationer.

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att ta reda på vilka strategier och metoder som pedagogerna i fritidshemsverksamheten inom anpassade grundskolan tillämpar för att stödja elevernas grundläggande färdigheter och behov enligt läroplanens mål och centrala innehåll. Utifrån detta övergripande syfte formuleras studiens forskningsfrågor som följande:

- Vad innebär grundläggande färdigheter och behovet av återhämtning i praktiken för elever med funktionsvariationer i en fritidsverksamhet i en anpassad grundskola, utifrån personalens perspektiv?
- Vilka pedagogiska strategier och metoder anser personalen att de använder i fritidshemsverksamheten för att förbättra och stärka elevernas grundläggande färdigheter och behov av återhämtning?

På vilket sätt säkerhetsställer fritidspersonalen att verksamheten på fritidshemmet följer målen och det centrala innehållet i läroplanen för fritidshem?

Bakgrund historisk översikt

I detta avsnitt skildras en historisk översikt med syftet att beskriva den betydande utvecklingen av bemötandet av individer med intellektuella funktionsvariationer från 1800-talet fram till idag. Det visar hur synen förändrats från att utstöta och placera i institutioner till att omfamna inkludering och strävan efter ett mer standardiserat liv i samhället. Genom att följa utvecklingen av utbildningssystemet, lagstiftning och globala överenskommelser, såsom Salamanca deklARATIONEN beskriver och visar hur dessa ändringar har lett till förbättringar gällande levnadsvillkoren och rätten till utbildning för individer med funktionsvariationer. Detta historiska perspektiv framhäver betydelsen som därmed hjälper fritidspedagogerna i en anpassad grundskola att hitta och tillämpa pedagogiska strategier samt resurser, för att skapa en inkluderande och likvärdig undervisningsmiljö för alla elever.

Specialläraren och biträdande rektorn i anpassade grundskolan Denice Sverla som har skrivit boken *Den anpassade grundskolan – när elevsynen lyfter lärandet* (2023), återger Diana Berthén till sitt vetenskapliga arbete om 1800-talets utbildningssystem. Berthén, som är prefekt och universitetslektor på specialpedagogiska institutet vid Stockholms universitet, skildrar om hur det redan under denna tid gjordes en fördelning mellan de som betraktades "bildbara" och de som ansågs "icke bildbara". Grupperingen av icke bildbara fick endast vård och därmed utestängs från skolundervisningen, samtidigt de som värderades bildbara fick chansen att få en särskild undervisning. För de bildbara skapades en försöksavdelning med en läroplan som syftade till ett anpassat läromedel och grundläggande uppgifter i skrivning och tal. När individerna visade att de klarade av fick de därmed en möjlighet till att gå i en utbildning som efterliknar folkskolan. Där fick individerna lära sig praktiska saker såsom hantverk och slöjdarbeten vilket individerna kunde ha nytta av i framtiden. Bestämda institutioner etablerades med syftet att bevara och främja självständighet bland personer med intellektuella funktionsvariationer. Likväl övergick detta syfte till en period av tvångssterilisering och avskildhet som en lösning på vad som ansågs vara ett samhällshot. Denna mörka period i historien ledde till en insikt och införandet av normer för normalisering och integration som Denice Sverla påvisar i sitt arbete, vilket innebär ett utbyte mot en mer inkluderande syn (Sverla, 2023, s.35). Efter andra världskrigets slut där frågan om utbildning för alla blev en vändpunkt, inklusive de personerna med intellektuella funktionsvariationer. Denna tid intygade om bildningen av träningskolor och specialskolor, där fokus bytte från enbart praktisk inlärning till en mer betydande kunskapsbaserad utbildning. Läroplaner

tillämpades vilket övervägde denna nya inriktning, där betydelsen av kunskap framhävs tydligt framför tidigare omsorgs relaterade undervisning (Sverla, 2023, s.36-37).

Även forskaren Ann Pihlgren i sin bok *Leda fritidshemmet* (2018), beskriver om skolan förr i Sverige. Den ursprungliga tanken med folkskolan grundades och etablerades i syfte att rusta både barn och unga utifrån samhällets förväntningar. Vidare beskriver Pihlgren om hur skolorna utvecklas samt att alternativa undervisningsformer uppstod, exempelvis Hemgården. Där tanken var att barn och ungas utveckling utgick från ett demokratiskt förhållningssätt, till elevernas individuella intressen, behov och utveckling (Pihlgren, 2018, s. 24–29).

Lik Ann Pihlgren skildrar även forskaren Linnea Holmberg i sin bok *Perspektiv i fritidshem* (2020) om att idag samspelar fritidshemmen med skolan. Hur de kombinerar traditionell skolundervisning med olika fritidshem aktiviteter i fritidshemmen, denna kombination skapar en välutvecklad gemensam måluppfyllelse som handlar om att förbereda eleverna inför framtida mål där kunskap och inläring spelar en avgörande roll och därmed är betydelsefull för deras framtid (Holmberg, 2020, s. 109- 111).

År 1994 samlades olika deltagare och organisationer inom utbildningssystemet för att diskutera rätten och möjligheten för utbildning oberoende av eventuella funktionsvariationer i ens bakgrund. Deklarationen antogs och benämns som Salamanca deklARATIONEN. Diskussionen antog att oavsett barn och ungas förmåga samt eventuella hinder, beroende på deras funktionsvariationer, inte exkluderas i en skolmiljö. Istället ska dessa elever inkluderas i skolmiljön, trots sina svårigheter och utmaningar ska de utvecklas utifrån deras förmåga och förutsättningar. I denna deklARATION formades även barn och ungas röst och rätt till att tycka och komma med förslag och önskemål om sin utbildning. Genom denna deklARATION ingår begreppet inkludering som benämns att skolans organisation vare sig det gäller rutiner och struktur måste omorganiseras för att möta elevernas olika behov och förutsättningar. Detta ska göras med hjälp av att implementera effektiva pedagogiska metoder, strategier och resurser. Reformerna är avgörande för att utbildningen ska anses vara på en högkvalitativ nivå. Skolor bör anpassa utifrån elevernas intressen och förutsättningar. Ansvaret för att kunna säkerställa att undervisningen är utifrån högkvalitativ nivå vilar på skolan och inte bara de berörda lärarna. Däremot är det skolans ansvar att skapa och upprätthålla goda relationer med vårdnadshavarna och bistå med de stöd och hjälp de yrtrar sig om. En annan viktig del som deklARATION understryker är att anställa personer med funktionsvariationer i skolväsendet för att ge eleverna positiv förstärkning bland barngruppen (Svenska Unescorådet, s. 10-14).

I juni 2023 genomgick grundsärskolan en framstående reform, där de bytte namn till anpassade grundskolan. Begreppet "utvecklingsstörning" ersattes med "intellektuella funktionsvariationer". Denna terminologiska förändring reflekterar en eftersträvan mot ett respektfullt språkbruk och synsätt på människor med dessa utmaningar (SPSM, 2023). Sverla menar att även om begreppet har ändrats, saknar det betydelse om vi människor inte ändrar vårt förhållningssätt gentemot dessa individer som kategoriseras under funktionsvariationer. Som lärare eller fritidspersonal är det viktigt att se det unika med eleverna. Alla elever lär sig på olika sätt och därför är det viktigt att uppmuntra lärandet samtidigt som vi främjar för deras utveckling. Det är viktigt att en lärare är flexibel och kreativ så att verksamheterna kan anpassas och bidra till en inkluderande fritidshemsmiljö. Att vara lyhörd, empatisk och flexibel är viktiga egenskaper så att varje elev får en chans att blomstra (Sverla, 2023, s.5-7).

Dagens skolundervisning visar betydelsen och vikten om individanpassad och inkluderande pedagogik, där alla elevers unika behov och förmågor accepteras och beräknas. Forskare som Ann Pihlgren och Linnea Holmberg argumenterar hur dagens skolor och fritidshem anstränger sig tillsammans för att skapa en miljö som gynnar självständig och teoretisk utveckling för alla elever, oavsett deras förutsättningar. Trots att stödet och behovet för elever har varit otillräcklig, inträffade osäkerhet kring stödet för hur eleverna skulle förberedas. Då många upplever att ens kunskap och förståelse inte räcker till. Idag däremot har det ökat markant mer medvetenhet och bättre resurser. Detta kan bero på att allt fler elever blir diagnostiserades, vilket har lett till att som lärare idag har man utarbetade metoder och förberedelser för att möta dessa elever utifrån deras unika behov och förutsättning (Pihlgren, 2018, s.24–29; Holmberg, 2020, s.109-111).

Fritidshemmet har en viktig och betydelsefull roll att komplettera skolan. Båda verksamheterna ska överlappa varandra. Skolan fokuserar på det teoretiska medan fritidshemmet är på de praktiska inlärningen. I fritidshemmet ska undervisningen utgå ifrån elevernas behov, intressen och förutsättningar. Den ska även erbjuda en berikande lärmiljö och främja den personliga utvecklingen, så att fritidshemmet kan erbjuda en trygg och inkluderande miljö. Elevernas kognitiva, sociala och emotionella utveckling ska få möjlighet att växa. Genom att erbjuda aktiviteter baserat utifrån det centrala innehållet i läroplanen kan eleverna växa och utvecklas, såsom lekar, aktiviteter och andra kreativa uttrycksformer (Skolverket 2018, s. 22).

Anpassade grundskolan har inte en egen läroplan utan följer grundskolans läroplan. Dock skiljer sig inte fritidshem verksamheterna, utan i fritidshemmet är det viktigt att förstå betydelsen av inkludering. Oavsett skolform är det viktigt att kunna möta eleverna utifrån deras behov och förutsättningar och erbjuda en inkluderande, integrerad atmosfär för alla elever oavsett behov eller förutsättningar.

Denna historiska överblick markerar på en resa från uteslutning och marginalisering till dagens strävan efter inkludering och likvärdighet inom undervisning för personer med intellektuella funktionsvariationer. Trots stora framsteg kvarstår utmaningar, och arbetet med att förbättra och anpassa utbildningssystemet för alla elevers behov fortsätter. Avsikten är av den anledningen för studien att bidra med ett teoretiskt och praktiskt förhållningssätt. Även hur inkluderande pedagogik kan skapa gynnsammare förutsättningar för tillämpningen av produktiva strategier och metoder i fritidshem. Vilket effektiviserar elevernas medverkan och lärande oavsett deras enskilda behov och förutsättningar.

Tidigare forskning

Denna del av studien ska belysa fritidsverksamhetens arbete, där sex forskares perspektiv ska bidra med insikter om hur fritidspersonalen i anpassade grundskolor kan utveckla sin arbetsgång och därmed bidra till en inkluderande och lärorik atmosfär i fritidshemmet. För att kunna skriva denna del var det svårt att hitta relevanta studier, då forskning inom detta ämne är begränsad. Utvalda begrepp valdes ut för att hitta relevanta studier genom Södertörns högskolas databaser och även via DIVA studier. Studiers referenslistor granskades och för att hitta mer innehåll och samtidigt berika denna studie.

Dessa sex olika forskningsbidrag presenteras och diskuteras utifrån tre teman:

Specialpedagogik och inkludering i fritidshemmet, relationellt perspektiv på fritidshemmet samt utmaningar och framtidsperspektiv i fritidshemmet. Dessa tre teman ger en överskådlig och väsentlig insyn utifrån de centrala perspektiven av hur fritidshemsverksamheten arbetar med elever med funktionsvariationer, vilka relationella och pedagogiska tillvägagångssätt som brukas samt de utmaningar och potentialer som finns för kommande tiden. Detta bidrar och uppmuntrar till fortsatt forskning inom anpassade grundskolor i fritidshemmet.

Specialpedagogik och inkludering i fritidshemmet

Utdrag och insikter från Lundbäck, Westberg och Wernholm studier visar om hur fritidshem kan anpassa sina verksamheter för att inkludera elever med funktionsvariationer. Dessa tre studier kan bidra till diskussioner om hur anpassade grundskolor kan handskas med inom skolsystemet och öka betydelsen av att skapa en trygg och inkluderande miljö.

Birgitta Lundbäck, forskare vid Linnéuniversitetet, har i sin forskning riktat in sig på specialpedagogikens roll i fritidshemmet, som handlar om integreringen av specialpedagogik i fritidshemmets verksamhet, med syftet att stödja elever funktionsvariationer. Utifrån sin doktorsavhandling *Specialpedagogik i fritidshemmet* (2023) använder forskaren av den ekologiska systemteorin och den bioekologiska modellen, som har utvecklats av Urie Bronfenbrenner. Denna teoretiska utgångspunkt ligger i grunden för hennes teoretiska ramverk. De illustrerar hur pedagogisk lärande och utveckling är ett facit av interaktion mellan individer och deras omvärld, format i olika system från mikro- till makronivå.

Lundbäck använder teoretiska utgångspunkter för att undersöka hur olika synvinklar av fritidshemmet och skolan påverkar varandra och som dessutom påverkar elevers utveckling. Forskaren använder sig utav en kombinerad metodansats som innefattar både kvantitativa och kvalitativa datainsamlingsmetoder. De fyra förarbetena inom avhandlingen sammanställer

systematiska litteraturoversikter, webbenkäter, observationer och fallstudier för att illustrera olika infallsvinklar av specialpedagogiken i fritidshemmet. Denna metodologiska omväxling möjliggör en djupare insikt om hur fritidshem och skola kan samarbeta för att stödja elever med funktionsvariationer. Lärarnas interaktion observeras och deras beskrivningar av verksamheten noggrant undersöks. Lundbäcks forskning avser att bidra med lärdom om hur specialpedagogik kan genomföras och funktionera som en möjlighet i fritidshemmet (Lundbäck, 2022, s. 39-47). Hon framhäver att fritidshemmen ska hjälpa till att stödja skolans arbete genom att främja lärande och social samvaro. Trots detta poängterar Lundbäck att det inte finns tillräckligt med forskning om hur fritidspersonalen på bästa sätt använder specialpedagogik i fritidshemmen. Hon berättar att fritidshem tidigare mest handlade om omsorg och socialt umgänge, men att de nu fokuserar mer på att lära ut kunskap, vilket kan vara svårt när det gäller att stödja elever med särskilda behov. Del ett fokuserar på forskning från både Sverige och andra länder för att se hur specialpedagogik och fritidspedagogik kan arbeta tillsammans. Del två utforskar hur speciallärare och fritidspedagoger samarbetar, och del tre handlar om hur lärare förhåller sig mot elever som behöver extra stöd. Den fjärde delen och sista delen handlar om hur samarbete mellan fritidshem och skolor kan hjälpa alla elever att lära sig mer. Lundbäck argumenterar för att fritidshemmen bör använda specialpedagogiska metoder som ett sätt att komplettera sin vanliga undervisning. Dessa fyra delar kan hjälpa lärarna att förstå elevernas intressen och behov, vilket gör det lättare för eleverna att känna sig inkluderade. Hon lyfter fram hur viktigt det är att olika yrkesgrupper inom skolan samarbetar för att skapa en miljö som välkomnar alla. Då alla har olika roller och kompetenser. Avslutningsvis menar Lundbäck att det är viktigt att fortsätta forska om specialpedagogik i fritidshem för att hitta de bästa sätten att stödja alla elever. Då är det viktigt att tänka på alla delar av en elevs liv, både i och utanför skolan, för att skapa en inkluderande skolmiljö (Lundbäck, 2022, s. 98-110).

Denna tanke om flexibilitet och förståelse för elevernas behov kan relateras till Victoria Westerbergs studie från 2023, *Skolans tillfälliga bakdörr*. Det handlar om specialgrupper i svenska skolor och hur de passar in i skolans mål att vara inkluderande. Hon upptäckte att det kan vara svårt att veta vilka som ska vara i dessa grupper och att det ofta är oklart hur de ska fungera. Elever med funktionsvariationer ses ibland som annorlunda och får mer hjälp med att känna sig som en del av gruppen än med skolarbetet. När eleverna får ta del och känna sig inkluderade, har det en betydande roll för elevernas välbefinnande på lång sikt. Westerberg använde en metod som kallas diskursanalys för att analysera hur skolpersonal för ett samtal

och skriver om dessa specialgrupper och hur de tänker kring att inkludera alla elever. Hon upptäckte att det finns många olika sätt att se på dessa grupper och att de är viktiga inte bara för eleverna själva, utan för hela samhället. Studien visar att skolpersonal, ledare och politiker kan lära sig mycket om hur man bäst stödjer alla elever, oavsett deras behov. Westerberg menar att vi måste tänka på hur vi kan göra skolan bättre för alla och att det inte bara handlar om pengar, utan om att prioritera elevernas behov. Genom att utgå ifrån diskursanalys får hon fram en djupare insikt för hur olika deltagare inom skolvärlden talar om och bedömer specialgrupper, vilket pekar på en komplexitet i hur inkludering behandlas verkligt. Denna insikt är synnerligen viktig i en tid där skolans inkluderande uppdrag alltid trotsas och behöver värderas på nytt sätt. Westerbergs undersökning lämnar bidrag därmed inte bara till den akademiska diskussionen om inkludering utan visar även faktiska vägar framåt för verksamheter och beslutsfattare. Hennes betoning på att lyssna till och främja elevernas behov påpekar en central norm för en befintligt inkluderande pedagogik (Westerberg, 2023, s. 191-197).

Likt Westerberg skriver forskaren Marina Wernholm i sin forskningsstudie *Undervisning i ett fritidshem för alla* (2023) om specialpedagogikens betydelse i fritidshemmet. Hon undersöker om hur fritidshemmen använder sig av specialpedagogik i fritidshemmet och vad det innebär i undervisningen. Hon tillämpar ett socialkonstruktivism och diskursanalytisk metod för att förstå pedagogernas sätt att uttrycka sig. Om hur pedagogernas språk har en betydelsefull inverkan på lärandet i undervisningen. Syftet med hennes studie är att öka förståelsen för elever med funktionsvariationer. Vidare i sin studie får hon med lärarnas tankar och åsikter om hur undervisningen kan påverka eleverna. Likt lärarna anser även Wernholm att det är viktigt att eleverna känner sig delaktiga i undervisningen genom att utgå från elevernas bakgrund och därmed skapa en inkluderande miljö. Det är viktigt att ha rätt kunskap och ha tiden till att hinna skapa goda och sunda relationer med eleverna men verkligheten skildrar en annan sanning. Idag finns det inte tillräckliga resurser eller specialpedagoger som kan bistå eleverna rätt stöd, då delas eleverna in i små anpassade grupper då utmaningarna är krävande. Wernholm avslutar med att istället för att endast arbeta efter elevernas behov kan man istället kombinera både inkludering och specialpedagogik i undervisningen så att alla elever känner sig trygga och trivs i den miljön. Som lärare är det viktigt att hinna med att reflektera och fundera över sin undervisning där syftet bör vara relationen med eleverna i fokus. När man för in inkludering och specialpedagogik i undervisningen hävdar Wernholm för en pedagogik som inte bara riktar mot elevernas individuella behov, men även anstränga sig efter att skapa

en känsla av samhörighet och tillhörighet för alla. Detta betyder ett utbyte från att endast koncentrera på elevernas utmaningar till att även bedöma och utveckla utifrån elevernas styrkor och intressen, där gemenskapen mellan lärare och elev spelar avgörande roll (Wernholm, 2023, s.20-25).

Relationellt perspektiv på fritidshemmet

Forskarna Ackesjö och Dahl belyser vikten av ett relationellt perspektiv på fritidshemmet under detta avsnitt och framhåller betydelsen om att bygga goda och värdefulla relationer med eleverna i fritidshemmet. Deras studie *Pedagogisk takt (2022)* delar med sig hur lärare bygger relationer med sina elever i fritidshem. Denna studie avser att generera kunskap om de relationella aspekterna i fritidshemslärares beskrivningar av fritidspedagogisk undervisning i fritidshemmet, med ett fokus på begreppet pedagogisk takt. Genom att undersöka enskilt skriftliga reflektioner där fritidshemslärarna beskriver sin undervisning utifrån didaktiska frågor såsom när, var, hur, och vad, urskiljs tre teman som belyser lärarnas pedagogiska takt: Att driva och leda undervisning, Att begripa och fånga undervisning, samt att ta gemensamt ansvar i undervisningen i fritidshemmet. Studiens utgångspunkt utgår ifrån begreppet pedagogisk takt, som handlar om lärarens skicklighet att anpassa sitt handlande till situationen, känna in eleverna och ändra det som sker i undervisningen i fritidshemmet. Denna insikt visar sig vara dominerande i skildringarna av hur undervisning i fritidshemmet genomförs på ett relationellt och situationsanpassade sätt, där eleverna effektivt medverkar och bearbetar undervisnings situationerna. Tillvägagångssättet som används är kvalitativ innehållsanalys av fritidshemslärares skriftliga återspeglings, vilket ger förståelse i de mellanmänskliga perspektiven som framstår i det pedagogiska mötet mellan lärare och elever. Denna analysmetod möjliggör en djupare insikt av hur pedagogisk takt tar sig form i verksamheten och hur detta berör undervisningens utförande och form. Forskarna i sin studie tittar på hur lärarna samarbetar med eleverna och hur viktigt det är att lärarna förstår och tar hänsyn till elevernas känslor och behov. Forskarna förklarar att lärarna i fritidshemmet måste balansera mellan att följa skolans regler och samtidigt vara lyhörda för vad eleverna behöver. Det är grundläggande att vara flexibel och kunna ändra sina planer beroende på situationen. Det här är viktigt för att eleverna ska kunna lära sig och trivas i skolan. Studie visar att det är en utmaning för lärarna att jobba på detta vis, särskilt när de har många elever och saker inte går som planerat. Men att vara en bra lärare handlar mycket om att kunna bygga bra relationer med eleverna och att förstå vad de behöver. Detta hjälper eleverna att känna sig delaktiga och

att lära sig mer i skolan, där uppriktighet, förtroende och en gemenskaps ansvarstagande är dominerande i fritidshems verksamheter (Ackesjö & Dahl, 2022, s.63-77).

Utmaningar och framtidsperspektiv

Utdrag och insikter från forskarna Karlsudd och Elvstrand, Lago och Lundqvist som berör de utmaningar och de hinder som fritidshemmet möter med en markant ökad arbetsbelastning. De delar även med sig av framtida aspekter för hur fritidshemmet kan förbättra sina verksamheter utifrån ett specialpedagogisk och inkluderande metod.

Forskarna Helene Elvstrand, Linda Lago och Johanna Lundqvist skriver i sin enkätstudie om *fritidshemslärarens arbete, trivsel, inkluderande arbetssätt och samverkan* (2022), denna metod gav forskarna möjlighet få en generell bild av fritidshem lärarnas arbetsituation, trivseln och inkluderingsarbetet inom fritidshemmen. Svartalernativ fylldes ut med möjligheten till fritextsvar, vilket gav extra djup och sammanhang till de kvantitativa datan Där författarna granskar och undersöker fritidspersonalens dagliga arbete och deras förhållningssätt till begreppen trivsel och inkludering i fritidshemmet. I studien belyses fritidspersonalens olika och varierande arbetsuppgifter och att syftet primärt är att inkludera de elever med funktionsvariationer. Dock upplever fritidspersonalen att det står inför olika utmaningar och att de är begränsade med resurser. Fritidspersonalen känner sig underordnad i förhållande till skolans lärare. Eftersom de saknar stöd och vägledning. Forskarna har tidigare uppmärksammat denna brist i en tidigare studie där de poängterar att det behövs förbättringar inom fritidshemmet och när det handlar om samarbetet med skolan, i syfte att visa att fritidshemmet är lika viktigt som skolan. I studien diskuteras även om arbetsvillkoren, att det är brist på resurser, kompetens, tid, utrymme och material, att detta kan bidra till att fritidspersonalens har svårigheter för att skapa en trivsamt atmosfär i fritidshemmet och därmed kan det påverka både eleverna samt den fysiska miljön. Trots att fritidspersonalen i denna studie känner sig underskattade och undervärderade så visar det trots att de trivs i sin roll och med sina arbetsuppgifter i fritidshemmet. Slutligen nämner forskarna att trots det upplevs bland fritidspersonalen så är det viktigt att som fritidspersonal ha en god relation med eleverna och att de ska noga följa elevernas framsteg, trots utmaningar, svårigheter eller hinder de stöter på och ha en inkluderande miljö på fritidshemmet. Inför denna studie har författarna använt sig av Lindensjö och Lundgrens modell av formuleringsarena, transformerings- och medieringsarena samt realiseringsarena.

Denna teoretiska omfattning formar uppfattningen av hur fritidshemmets uppdrag uttrycks, förmedlas och till slut genomförs i verksamheten. Genom att se på fritidshemmet som en realiseringsarena, undersöker studien vad fritidspersonalen tycker om sitt arbete, om inkluderingen och om samverkan (Elvstrand et al, 2022, s. 117-119).

Även forskaren Peter Karlsudd skriver i sin debattartikel *När inkludering devalveras och utmaningar omvandlas till dilemman* (2022) om hur specialpedagogiken och inkludering fungerar i det svenska utbildningssystemet. Trots de förändrade uppdragen och de utökade resurserna som fritidshemmet står inför. Karlsudd undersöker om hur dessa förändringar kan påverka fritidshemmets mål och syfte att skapa en inkluderande miljö för alla elever. Inför denna debattartikel har Karlsudd intervjuat ett antal fritidshemslärare och lärarstudenter som arbetar inom fritidshemmet, där han tittar på fritidspersonalens roll och arbetsuppgifter och hur de arbetar med att ha en inkluderande miljö. Trots att fritidspersonalen har ett tydligt uppdrag och är viktigt att utföra sina arbetsuppgifter så anser fritidspersonalen att det står inför hinder såsom begränsade resurser och en markant ökad arbetsbelastning, men att de delar med sig att de ändå vill ha mer kunskaper om ämnet.

Karlsudd tar i anspråk sig av en teoretisk och eftertänksam metod, där han noga undersöker och överlägger existerande framtidsmöjligheter inom specialpedagogiken. Han bygger på sina grunder med referenser till tidigare utgivna arbeten, både av honom själv och andra forskare inom detta område. Denna metod möjliggör en genomgripande analys utan omedelbar empirisk datainsamling, där syftet är att främja avgörande reflektion och diskussion kring specialpedagogens rådande och kommande ändamål.

Karlsudds teoretiska ramverk har som grund på en distinktion mellan kompensatoriska och kritiska framtidsmöjligheter på specialpedagogik. Dessa perspektiv representerar olika synsätt på hur man bör närma sig undervisningen för elever med funktionsvariationer. Medan det kompensatoriska prognosen koncentrerar på individanpassning och kompensation för elevers brister från en medicinsk-psykologisk tradition, markerar det kritiska prognosen intresset av att ställa och åtgärda brister i utbildningssystemet och omgivningen för att generera inkluderande lärandemiljöer. Debatt artikeln visar även begreppet "dilemmaperspektivet" som en tredje utgångspunkt, vilken syftar till att sammanlänka mellan de två tidigare nämnda perspektiven. Genom att hålla med om och handskas med de egentliga påfrestningarna och svårigheterna med att arbeta efter inkludering inom ramen för nutida utbildningssystem. Avslutningsvis hävdar Karlsudd att det är viktigt att diskutera och reflektera över specialpedagogens viktigaste kärna. Att det krävs mer resurser och kunskaper för

fritidspersonalen. Då han menar att det är viktigt att förstå de olika behoven och de olika termerna så att det kan användas i rätt sammanhang. Att ständigt reflektera och ha en diskussion sinsemellan om hur inkludering ses och vilka metoder och resurser som kan tänka sig fungera och förbättra situationen i fritidshemmen. När anpassningen med hjälp av metoder sker individuellt, kan en inkluderande atmosfär skapas. Fritidspersonalen kan därmed implementera tydliga mål och principer som kan underlätta fritidshemmets undervisning. Det behöver inte bara handla om tydliga strategier eller metoder, utan även att man tänker på genomförandet av hur grundläggande värderingar kan påverka hur undervisningen i fritidshemmen. Karlsudd understryker att det är viktigt att ha ett engagemang för att kunna bemöta varje elev individuellt, och att tänka på elevernas unika behov och förutsättningar samt att reflektera över specialpedagogikens perspektiv. En tillåtande atmosfär som tillgodoser alla elevers utveckling. Samt vikten av att tänka på specialpedagogiken som en arbetsrätt och vad det kan ge för betydelse inom fritidshemmet (Karlsudd, 2022, s. 1-9).

Sammanfattande eftertankar

De sex forskare som presenterades i detta avsnitt gav en djupgående förståelse som gemensamt syftar till att främja för en inkluderande miljö i fritidshemmet för elever med funktionsvariationer. Trots vikten om specialpedagogikens betydelse i fritidshemmet framförs det ett behov av konkretiserande förslag på hur det ska tillämpas i verksamheterna. Det är då uppenbart att det krävs ett starkare samband mellan forskning och politiskt beslutsfattande, för att kunna verkställa dessa insikter både i skolans vardag och i fritidshemmet. Dessutom är det viktigt att tänka igenom och överväga hur fritidshemmen kan applicera det i verksamheten, efter de rekommenderade strategierna och metoderna som nämns i studierna. Därmed kan denna applicering påverka hur fritidshemmen faktiskt använder dessa rekommendationer i syfte att inkludera elever med funktionsvariationer i fritidshemmen. Avslutningsvis är det betydelsefullt att fortsätta undersöka och diskutera frågor som dessa, för att se till att alla elever får möjligheten till en inkluderande undervisningsmiljö i fritidshemmet.

Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt presenteras Lev Vygotskijs teori om socialt lärande och den proximala utvecklingszonen. Vygotskijs teori visar hur barn och ungas kognitiva utveckling kan främjas genom interaktion med sina kamrater och pedagoger inom skolvärlden. Denna studie använder sig av Vygotskijs teori som en grund för att tolka resultaten och därmed att bidra till en ökad förståelse av vikten av en inkluderande och främjande lärmiljö utifrån elevernas funktionsvariationer. Detta kapitel introduceras med två viktiga teman, det sociokulturella perspektivet och det teoretiska begreppet, som avslutas med egna reflektioner.

Det sociokulturella perspektivet inom lärande

Vygotskijs teori lyfter fram betydelsen av social interaktion i lärandeprocessen. Han framhävde att barn lär sig bäst i samspel med mer erfarna individer. Denna process kan inspirera barnen att bli kreativa genom lekar och imitationer av sina kamrater. Proximala utvecklingszonen främjar elevernas kognitiva och sociala utveckling (Vygotskij i Öhman, 2011, s. 53; Vygotskij i Burman, 2014, s. 212). Stöttningen samt vägledningen i skolmiljön gör att lärare kan främja barnets utveckling. Det i sin tur bidrar till en mer förstående och inkluderande miljö, där de individuella behoven, samt gruppens dynamik identifieras och bemöts (Vygotskij i Kroksmark, 2011, s. 450–451; Hwang & Nilsson, 2011, s. 222).

Utvecklingen Vygotskij betonar, om hur barn med imitation och lek kan inspireras och utvecklas, stärker inte bara deras individuella lärande utan även skapar en inkluderande atmosfär (Strandberg, 2014, s. 69–70). Genom denna process kan eleverna lära sig att observera och imitera sina pedagoger och kamrater som därmed kan främja deras sociala och kognitiva utveckling. Denna pedagogiska lärande är viktigt eftersom elever med funktionsvariationer kan samlas och mötas, oavsett behov och förutsättningar, i fritidshemmet. Vygotskij ansåg även att språket och kommunikationen spelar en central roll för att elever ska känna sig inkluderade och accepterade, särskilt elever med funktionsvariationer (Vygotskij, 2001, s. 133). Användningen av tydligt språk, visuella bilder såsom bildstöd och TAKK-tecken som kommunikationsformer leder till att fritidspedagogerna kan stimulera elevernas delaktighet och inkludering. Aktiviteterna i fritidshemmet, såsom rollspel och samarbetslekar, underlättar och förstärker elevernas kommunikationsfärdigheter. Det ökar elevernas självkänsla för gemenskap och tillhörighet genom att ständigt få med eleverna i olika sammanhang, vilket gynnar deras verbala och icke verbala talesätt.

Professor Roger Säljö vid Göteborgs universitet, inspirerad av Vygotskij, diskuterar hur människor utvecklas genom interaktioner som är relevanta för dem. Han menar att språket och kommunikationen är avgörande för människors tankemässiga utveckling. Pedagogens uppgift är att sträva efter att nå och underhålla den proximala utvecklingszonen, vilket stimulerar barnet att utvecklas och uppnå nya kunskapsnivåer (Säljö, 2000, s. 119).

Teoretiska begrepp

I detta avsnitt introduceras teoretiska begrepp som kulturella artefakter och mediering. Den sociokulturella teorin betonar hur kulturella artefakter, verktyg och symboler är betydelsefulla i den pedagogiska utvecklingen, vilket bidrar till elevernas kognitiva utveckling. Genom pedagogernas handling och förståelse kan dessa medierade verktyg och symbolik formas och därmed bidra till hur pedagogerna tar till sig och kommunicerar kunskapen vidare till eleverna. Dessa strategier i fritidshemmet kan tillföra variationer i aktiviteterna. När de kombinerar traditionella och digitala redskap, kan fritidshemmet erbjuda en kreativ och utforskande inlärningsmiljö, som tillåter eleverna att få utforska olika kulturella förhållningssätt. Dessa traditionella kombinationer kan innefatta en rad olika föremål som därmed kan stödja elevernas inläring. Där exempelvis böcker och skrivmaterial kan utveckla elevernas läs- och skrivförmåga, spel samt pussel. Det stimulerar elevernas logiska tänkande och bidrar till problemlösning, vilket kan även uppnås med hjälp av musikinstrument och konstmaterial. Dessa exempel kan främja elevernas kreativitet och nyfikenhet. Fysiska leksaker som dockor, bilar och lego kan även uppmuntra till rollspel och samspel bland eleverna, vilket är betydelsefullt för deras sociala utveckling.

Roger Säljö, inspirerad av Vygotskijs teorier, diskuterar hur verktyg och mediering kan underlätta lärandet. Han menar att både språkliga och materiella redskap skapar förbindelser mellan människan och omvärlden, vilket bidrar till hur vi tolkar verkligheten. Sådana redskap, synliga för ögat eller immateriella som språk, formar människans sätt att se världen och interagera med andra. Denna process av mediering och appropriering är central i hur barn assimilerar kunskap och färdigheter i sociala sammanhang, vilket gör lärandet djupare och mer integrerat i deras dagliga liv (Säljö, 2000, s. 26-29, 66).

I fritidshemmet kan anpassning av undervisningsmetoder, såsom användning av bildstöd och tecken som stöd (TAKK), främja en inkluderande miljö som gynnar alla elevers kognitiva och sociala utveckling. Det har dock en betydande roll att pedagogerna försöker se dessa viktiga begrepp i relation till arbetssättet.

Jacobsson diskuterar sociokulturella teorin utifrån sin studie *Sociokulturella perspektiv på lärande och utveckling* (2012). Kulturella artefakter nämns först i teorin från Vygotskij och i denna artikel diskuterar Jacobsson möjlig implementering.

Jacobsson belyser vikten av olika kulturella verktyg i undervisningen, allt i från de traditionella verktygen såsom böcker, pussel, musikinstrument, till mer digitala verktyg såsom speciellt framtagna appar eller interaktiva program, som underlättar inläringen för elever med funktionsvariationer.

Han påpekar att dessa redskap kan förstärka och öka inlärningsförmågan, vilket leder till nya upptäckter och underlättar samspel samt problemlösning bland eleverna. När eleverna utforskar och undersöker samtidigt som de lär sig på ett kreativt sätt, kan barnen utveckla förståelse för svårigheterna de möter. Jakobsson framhäver att dessa kulturella artefakter, från böcker till digitala hjälpmedel, fungerar som broar mellan kunskap och lärande. Det underlättar kunskapsutvecklingen och hjälper eleverna att utvecklas till att bli mer självständiga och självsäkra. Därmed kan dessa kulturella artefakter bidra till elevernas fortsatta utveckling (Jakobsson, 2012, s. 153-157, 169).

Sammanfattning

Dessa begrepp som presenteras här kommer att användas i resultat och diskussionsdelen för att tolka studiens resultat. De två teman som presenterades ger oss olika infallsvinklar om hur pedagogiska strategier och metoder kan anpassas för att främja alla elevers lärande, särskilt elever med funktionsvariationer. Vygotskij's teori om språk och kommunikation framhävs som central i fritidshemmet. Lärandet, som sker genom samspel och språk, är avgörande för att skapa en inkluderande miljö. Den proximala utvecklingszonen ger fritidspersonal möjlighet att möta eleverna på deras nuvarande utvecklingsnivå, vilket underlättar fortsatt kognitiv och social utveckling (Vygotskij, 2001, s. 133). Roger Säljö bygger vidare på detta genom begreppen mediering och appropriering, vilka illustrerar hur språk och bilder kan berika och förenkla undervisningen (Säljö, 2000, s. 26-29, 66). Anders Jakobssons forskning betonar vikten av att barn får utforska och reflektera genom kulturella artefakter, och hur dessa insatser kan integreras i fritidshemmets aktiviteter (Jakobsson, 2012, s. 169). Studierna som belystes i denna studie visar vikten av att fokusera på den sociala interaktionen och kommunikationen som en del av undervisningen i fritidshemmet. Eftersom det är ett återkommande tema som hjälper pedagoger att stödja lärandet, då lärandet är aktiv och en del av elevernas sociala och kognitiva utveckling.

Metod

Inför denna studie har fokus riktats in på pedagogers arbete för elever med funktionsvariationer, där semistrukturerade intervjufrågor har använts som datainsamlingsmetod. Grunden är att ge studien en mer djupgående förståelse för fritidspersonalens perspektiv om svårigheter och metoder. Avsnittet innefattar redogörelser av urval och tillvägagångssätt, användning av intervjufrågor som metod, genomförandet av studien, samt databearbetning och analys, dataanalys av de identifierade temana. Därefter följs utav diskussion om hur studiens validitet och reliabilitet samt de forskningsetiska övervägandena har väglett arbetet.

Urval och tillvägagångssätt

Denna studie innefattar ett avsiktligt besök till en anpassad grundskola, där studiens fokus kommer att ligga på fritidshemmet för elever med funktionsvariation. Tidigare studier och nätverk har legat i grund för kontakten forskaren haft med en kurskamrat som nu arbetar som fritidshemslärare på en anpassad grundskola. Efter diskussionen om studien uttryckte kurskamraten och dennes kollegor ett intresse som respondenter. Inför besöket ska mötet inledas med en presentation av samtyckesblanketten i enlighet med Södertörns Högskolans riktlinjer, där det tydligt framgår studiens syfte och mål. Deltagarna informeras om sina rättigheter och möjligheten att dra sig ur när som helst.

Intervjufrågor som metod

För att kunna genomföra denna studie, har intervju som metod valts ut. Intervjun bygger på semistrukturerade frågor vilka har som avsikt att spegla pedagogernas perspektiv. Semistrukturerade intervjufrågor har kunnat ge forskaren möjlighet att samla in data baserat på deltagarnas egna tolkningar, funderingar och synpunkter på deras fritidshemsverksamhet. Vilka utmaningar och hinder de står inför och hur de på bästa sätt hanterar för att stödja dessa elever och får dem att känna sig inkluderade i fritidshemsverksamheten. Genom att utgå ifrån semistrukturerade intervjufrågor som metod, kan intervjufrågorna leda till att forskaren kan ställa mer öppna frågor till deltagarna. De frågor som upplevs tungt i arbetet, problematik samt hinder de stöter på, kan uttryckas fritt genom reflektioner och funderingar utifrån deras erfarenheter, kunskaper och dilemman (Ahrne & Svensson, 2015, s.37-39). Denna inriktning kan skapa funderingar och synpunkter som är relevanta för studiens syfte, samtidigt som de kan berika deltagarna att de får dela med sig saker som de anser är viktiga att känna till.

Inför mötet har intervjufrågorna utformats efter studiens syfte, för att leda till diskussion och reflektion. Intervjufrågorna fokuserar på deltagarnas arbete, kunskap och erfarenhet inom fritidshemsverksamheten i anpassade grundskolor. Denna metod är vald för dess förmåga att ge en inblick i den verkliga vardagen på ett fritidshem vilket är ovärderligt, för att förstå interaktionen mellan pedagoger och elever. Men även de metoder och strategier som används utifrån deltagarnas synpunkter om fritidshemsverksamheten. Målet med intervjufrågorna är att skapa ett förtroende, genom diskussion och reflektion, så att forskaren och deltagarna kommer fram till nya insikter. När respondenterna delar med sig av sina funderingar och dilemman tillsammans, kan det leda till en djupare förståelse för fritidshem verksamheternas betydelse för alla elever oavsett behov och förutsättningar (Ahrne & Svensson, 2015, s.37-39).

Genomförande

I detta avsnitt ska nästa fas av denna omfattande process av studien presenteras. Kontakten med den tidigare kurskamrat, som idag är verksam vid en anpassad grundskola i Örebro kommun, inleddes och möjliggjorde initiering av respondenternas deltagande. Kurskamraten fungerade som en länk mellan forskaren och respondenterna. Kurskamraten rekommenderade att intervjuerna skulle pågå under sportlovet, när fritidshemsverksamheten är lugnare, vilket gjorde det möjligt för fritidspedagogerna att kunna delta. Innan intervjun startade fick deltagarna skriva på samtyckesblanketten (se bilaga 1) och tog vid ett tidigare tillfälle del av intervjuguiden som hade framställts av forskaren (se bilaga 2). Intervjuerna utfördes i skolans lokaler. Sammanlagt deltog fyra fritidspedagoger med sina expertis som arbetar dagligen i verksamheten. Det deltog även en specialpedagog som bidrog med sitt pedagogiska perspektiv och en kurator som bidrog med sitt sociala perspektiv till studien. Varje intervju höll på mellan 20-25 minuter för att inte distrahera verksamhetens dagliga rutin och planering för de fritidspedagoger som fortfarande hade ansvar för eleverna under sportlovet.

Inför denna studie användes Zoom inspelning för digitala möten. Då deltagarna uppvisade nervositet och bekvämlighet, så antogs ett mer avslappnat tillvägagångssätt för att skapa en naturlig diskussion miljö mellan forskaren och deltagarna. All insamlad material kommer att utgöra grunden för denna studie, vilket ska transkriberas och tillämpas som grund för analysen i studiens resultat och diskussionsdel.

Databearbetning och analys

Initialt utgick forskaren från ett avgränsat antal källor men kompletterade fortlöpande sitt bibliotek genom att undersöka referenslistor i betydelsefulla texter. Ingående sökningar genomfördes i elektroniska databaser med specifika sökord, vilket utvidgade uppfattningen för området och gav bidrag till en genomgripande grund för studien (Bryman, 2018, s. 149). Inför denna studie är det viktigt att komma ihåg all behandling av personlig information, även om det inte skulle vara av intresse för studien, att tänka på att det faller under GDPR. Inför en studie ska forskaren samla in och tänka på hur lagringen av data, analysen av intervjuerna och informationen ska hanteras och dessutom skydda deltagarnas integritet (Södertörns Högskola, 2022).

Denna studie är skriven utifrån en kvalitativ analysmetod, som handlar om att forskningens fokus är inriktad på människors upplevelse och beteende genom ord. Detta sätt tillåter forskare att undersöka hur människor tolkar sin omgivning som ser världen som något föränderlig och anpassningsbar (Bryman, 2018, s. 61-62). Den kvalitativa metoden som används är lämplig i syfte att skapa en förståelse av människors perspektiv eller när det som ska undersökas är något nytt, det kan även vara ett område som inte har forskats tidigare (Bryman, 2018, s.68).

Dataanalys av de identifierade temana

I analysen av de semistrukturerade intervjuerna med fritidshemslärare vid en anpassad grundskola har en innehållsanalys använts. Innehållsanalys innebär när forskaren systematisk går igenom all insamlad data som garanterar insamlingens data är trovärdig och tillämplighet (Bryman, 2018, s.87-91). Denna metod tillät en väsentlig analys av det transkriberade underlaget, som jag därmed kunde urskilja och anordna data under särskilda teman. Analysen påbörjades med att granska intervjuerna för att hitta återkommande mönster och nyckel teman som reflekterar pedagogernas tolkningar och kunskaper kring inkludering och pedagogiska metoder. När forskaren hittar likartade mönster i transkriberingen inleds en process för att kunna bekräfta att det som hittades stämmer överens med studiens syfte (Bryman, 2018, s.87-91). Sex centrala teman urskildes, vilka var: pedagogernas erfarenhet i en anpassad grundskola, anpassning utifrån elevernas individuella behov och förutsättning, inkludering och delaktighet, pedagogiska strategier och metoder, relationens roll trots utmaningar och svårigheter på vägen, och slutligen gemensam integration- enad syn. Dessa teman avspeglar olika synvinklar av pedagogernas arbete och deras tillvägagångssätt för att skapa en inkluderande och lämplig miljö för elever med funktionsvariationer. Teman blev uppenbara

genom att jag metodiskt markerade och kategoriserade viktig text. Det sedan analyserades för att förstå dess djupare relevans och sammanhang mellan olika perspektiv som introducerades av respondenterna (Bryman, 2018, s.34-35). Analysen som användes i denna studie utgick från en tvärsnittsdesign som innebär när forskaren samlar in nödvändiga data via intervjuer för att hitta mönster som är knutna till varandra, samt genom att undersöka den målgrupp som är nödvändig för ens studie är inräknad. Detta görs för att forskaren ska kunna få ett grundläggande underlag för att kunna skriva sin studie. När teman identifierades kunde jag, som forskare, använda mig av respondenternas citat för att kunna beskriva respondenternas inblick. Det ger studien även en realistisk insyn utifrån pedagogernas synpunkter och kunskaper. Efter att citaten från respondenterna samlades in är det viktigt att jämföra befintlig litteratur som avspeglar respondenternas kunskaper och perspektiv som avslutningsvis (Bryman, 2018, s.87-91).

Validitet och reliabilitet

I min studie är reliabilitet och validitet väsentliga för att säkerställa forskningens tillförlitlighet och noggrannhet. Reliabilitet handlar om att autenticitet i en forskningsstudie som fungerar som ett mått på en undersökning, exempelvis där resultatet ger samma resultat vid olika situationer. Om resultatet skulle visa sig vara för olika för samma individ under samma förutsättning, kan forskaren inte vara säker på om redskapet faktiskt mäter som det ska. Detta sätt används mest i kvantitativa analysmetoder, där resultaten fokuserar på siffror och statistik (Bryman, 2018, s.72). Reliabilitet i min studie innebär att utifrån de metoder jag använder ger samma resultat varje gång, vilket är viktigt för att kunna lita på datan. Om resultaten inte är genomgående, kan jag inte förlita på att mätningarna är trovärdiga.

Validitet handlar om att välja rätt metod som passar ens studie, som syftar till att ge slutgiltiga och överenskomna resultat utifrån det som undersöks. Genom att utgå ifrån denna anses studien vara trovärdig och att studiens syfte är acceptabel, vilket är betydelsefullt för forskningens egenskap och autenticitet (Bryman, 2018, s.73-74). Validitet i min studie innebär att de metoder och verktyg som jag har använt under studien uppfyller ett syfte som därmed är lämpliga. Detta innebär att jag kan säkerställa att resultaten som ges utifrån undersökningen samt att slutsatserna är relevanta för studien och därmed förstärka studiens autenticitet. Sammanfattningsvis handlar reliabilitet om hur något fastställs medan validitet syftar till vad som fastställs (Bjereld et al 2018, s. 105–106). Därmed kan jag säkerställa att resultaten från denna studie är tillförlitliga och relevanta inom detta område.

Forskningsetiska överväganden

Inför denna studie har jag följt Vetenskapsrådets etiska riktlinjer. De fyra huvud riktlinjerna som innefattar i min forskningsstudie är:

Informationskravet: Kontakt togs med tidigare kurskamrat, de övriga respondenterna fick information om studiens syfte vid ett senare tillfälle, efter att deltagarna uppvisade ett intresse etablerades kontakten och planeringen inför intervjun tog start.

Samtyckeskravet: Deltagarna informerades både muntligt och skriftligt genom en samtyckesblankett (se bilaga 1), som de bekräftade deras frivilliga deltagande, information om hur datan arkiveras och hur informationen ska användas samt rätten att kunna dra sig ur. Respondenterna mottog även en kopia av samtyckesblanketten.

Konfidentialitetskravet: Deltagarnas anonymitet skyddas genom att inga igenkännbara uppgifter på deltagarna noterades. All inspelad data har spelats in via Södertörn Högskolans Zoom molninspelningar, som skyddas så att ingen icke auktoriserad kan ta del av inspelningen.

Nyttjandekravet: Deltagarna informerades om att all inspelad data ska användas för studiens syfte, efter avslutad studie kommer all data att raderas.

Utifrån dessa fyra riktlinjer har forskaren i denna studie säkerställt att deltagarnas integritet respekteras och att studien är etiskt grundläggande (Vetenskapsrådet 2007, s. 9)

Resultat av intervjuerna

Kapitlet av denna del av studien introducerar de förståelser och teman som kommit fram genom de semistrukturerade intervjuerna med fritidshemslärare vid en anpassad grundskola. Syftet med intervjuerna var att få en djupare insikt för hur pedagogerna tolkar och arbetar med inkludering och gynnande miljöer för elever med funktionsvariationer. Genom en omsorgsfull analys av det transkriberade materialet har fem ledande teman urskilts som reflekterar de utmaningar, tillvägagångssätt och framgångar som pedagogerna uppfattar i sitt all dagliga arbete. Dessa teman klarlägger betydelsen av pedagogernas erfarenheter i en anpassad grundskola, anpassning utifrån elevernas individuella behov och förutsättning, inkludering och delaktighet, pedagogiska strategier och metoder, relationens roll trots utmaningar och svårigheter på vägen, gemensam integration-enad syn och slutligen en sammanfattning utifrån respondenternas reflektioner. Först kommer en kort introduktion utifrån varje respondents roll i skolan, därefter följer dessa teman mer i detalj, tillsammans med väsentliga utdrag från intervjuerna som belyser pedagogernas erfarenheter och reflektioner.

Pedagogernas erfarenheter i en anpassad grundskola

För att anonymisera och värna om respondenterna har respondenterna tilldelats olika bokstav.

Intervjun med respondenten S ger en djupare förståelse inom specialpedagogikens roll både i den anpassade grundskolan och i fritidshemmet. Med bakgrund till specialpedagogikens insyn om hur viktigt det är med att anpassa och stödja elever med funktionsvariationer, och alltid diskutera vikten om elevernas unika behov och förutsättningar.

Intervjun med fritidspersonalen C upplyser om vikten om att anpassa undervisningen både i skolan och i fritidshemmet baserad på elevernas behov och förutsättning och är tydligt förankrat med läroplanens mål med elevernas all dagliga vardags arbeten och aktiviteter på fritidshemmet. Utifrån C`s bakgrund som barnskötare och erfarenheter från tidigare anpassad grundskola ger respondenten möjlighet att bredda sina kunskaper utifrån att ha arbetat med olika elever med olika kunskaper samt elever med språkstörning.

Intervjun med respondenten K ger en professionell inblick i arbetet utifrån kompetens och erfarenhet med bakgrund som en hängiven och omtänksam socionom. Respondenten utgår ifrån elevernas unika perspektiv och alltid med målet att stötta eleverna och bidra med sin erfarenhet och sätta dem i fritidshemmets sammanhang.

Respondenten G berättar om hur allt började, till att själv vara ny både i detta område och ny i Sverige. Hur respondenten har byggt och skapat en förståelse och utvecklat en kärlighet för elever med funktionsvariationer. Där respondenten berättelse uppger betydelsen av tålmod, empati och användandet av kommunikationsverktyg i samband med att stödja och främja utveckling för elever med funktionsvariationer.

Intervjun med respondenten B som är i grunden utbildad till ingenjör i sitt hemland, valde att arbeta inom barnomsorgen i Sverige. Respondenten har idag arbetat fem år inom anpassad grundskola och trivs med arbetet inom fritidshemmet.

Intervjun med respondenten A som är barnskötare och elevassistent i grunden, har även erfarenhet inom autism.

Anpassning utifrån elevernas individuella behov och förutsättning

Inom pedagogiken är anpassningen av lärmiljön och aktiviteter efter elevernas individuella behov och förutsättningar fundamentala för att skapa en inkluderande och tillgänglig undervisningsmiljö. Denna pedagogiska uppfattning reflekteras i respondenternas erfarenheter och praxis i fritidshemmen.

Respondent A delar med sig betydelsen av att anpassa aktiviteterna och lärmiljöerna utifrån elevernas unika behov och förutsättningar. A menar att ibland måste de planerade och styrda aktiviteterna i fritidshemmet ändras, detta pga. av elevernas skiftande humör beroende på om eleverna är utmattade eller hungriga i det tillfället.

Vi utgår alltid utifrån barnens behov. Till exempel hade vi planerat en aktivitet, men det går inte att utföra pga. att barnen de behöver äta lite frukt, eller att de är trötta och behöver vila men man provar det gärna igen och igen. När vi planerar aktivitet så måste vi tänka på hela gruppen och allas behov och vi måste tänka hur ska vi anpassa utifrån alla barns behov, för att alla ska känna sig inkluderade. Vi måste lyssna och visa förståelse gentemot eleverna och deras känslor (Respondent A).

Denna insikt speglar Lev Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen, som rekommenderar att lärande inträffar i högsta grad effektivt när det är inom barnets närmaste utvecklingszon, i det yttersta och anpassat efter deras dagsaktuella förmågor och behov

(Vygotskij, 2001, s. 133). Respondent A:s särskilt framhävande på att anpassa aktiviteter markerar på ett pragmatiskt applicerande av Vygotskijs teori i fritidshemsmiljön.

Vidare anser respondenten A att detta är viktigt att tänka på för att kunna skapa en inkluderande miljö, där alla barn kan känna sig hörda, delaktiga och viktiga, samtidigt som fritidspersonalen visar hänsyn till deras förmåga och accepterar situationen.

Jag ska ta en dag som ett exempel nu när vi har tema kroppen. Barnen ska skapa ett självporträtt, vi går igenom och samtalar med barnen om ögat, näsa, öronen. Barnen får färdigt utklippta ansiktsdelar och vi klistrar och de bara lägger på pappret. Detta gör vi för att de inte kan prata. Vi förbereder allt åt dem. Men sen när nästa barn, kanske det barnet kan uttala och då så diskuterar vi tillsammans var sitter näsan, öronen och ögonen och frågar hur många ex öron vi har. Samtidigt som det är enkelt så utmanar vi dem (Respondent A).

Aktiviteten som respondent A beskriver, där eleverna skapar ett självporträtt genom att applicera färdigklippta delarna i ansiktet skildrar Vygotskijs teori om mediering och språkets betydelse. När respondent A använder sig av kulturella artefakter, färdigklippta delarna i ansiktet som lathund, bidrar det till att eleverna utvecklar en förståelse och kommunikation. Respondent A skildrar samtidigt sambandet och förtydligar orden genom att visa vart de olika delarna i ansiktet sitter. Detta är ett exempel på hur fritidspedagogerna använder sig av medierade och kulturella artefakter i sitt arbetssätt. Genom att först iordningställa all material, att klippa, limma och sedan låta eleverna få lägga på rätt plats ökar elevernas lärande inom deras zon för den proximala utvecklingen. Detta sätt speglar Vygotskij förhållningssätt om hur fysiska och språkliga redskap kan förlänga lärandet som är viktigt för elevernas språkliga, sociala och kognitiva utveckling (Jakobsson, 2012, s. 153-157).

Frågan om eleverna blir inkluderade så svarar respondenten A följande:

De blir, men inte alla på samma sätt och inte för att de inte vill. Bara några till exempel. Det räcker om jag säger att de blir alla inkluderade några barn. Det räcker att de sitter på stolarna och lyssnar när vi pratar. För dem är det inkludering. Men för några andra inkludering är att de ska göra grejer. Så det är lite olika för alla (Respondent A).

Inkludering ser olika ut för eleverna beskriver respondent A, för vissa innefattar det att kunna sitta still och lyssna medan andra elever som har ett behov av att röra sig. Detta förslag skildrar Vygotskijs teori om den proximala zonen, där det pedagogiska samspelet anpassas efter elevernas enskilda behov och förutsättningar. Likt som respondenten påpekar att inkludering är olika för alla, även vikten av att möta eleverna efter deras utvecklingsnivå (Vygotskij i Kroksmark, 2011, s.450-451).

I dessa utdrag som följer delar Respondent B och Respondent C likartat förklaringar, vilket betonar att pedagogernas förmåga att vara lyhörda och flexibla är väsentliga för att främja en inkluderande miljö där alla elever kan delta i sina förutsättningar.

Ja, vi försöker med ibland, ibland vill de inte, de bygger själva. När vi ätit färdigt kanske idag det funkar och nästa dag kanske det inte går. Men vi gör aktiviteter med dem och kanske något annat. Men inte samma aktivitet samma dag. Om de inte vill. Vi pressar inte mycket men någon annan dag gör vi samma aktivitet igen, beroende på elevens humör (Respondent B).

Vi tänker på barns behov eller elevernas behov då det är olika nivåer. och sen kopplar vi det till läroplanen och går igenom läroplanens mål, Hur ser dagen för våra elever. Vårt mål till eleverna att de kommer att utveckla, deras närvaro och deras behov av det (Respondent C).

Jag tycker att de ska träna varje dag. Det ska bli samma rutin att omsätta den sitter fast i deras hjärna. Om jag ska säga till exempel varje dag när de kommer till skolan klockan åtta. Men vi börjar med en samling vi går igenom och hur dagen ska se ut så de förstår och sen när vi ska gå ut. De ska klä på sig själv och de ska sätta på skorna. Det är sånt saker vi ska träna men några kan inte. Några kan inte prata så vi måste hjälpa dem. Att uttrycka sig hur de ska uttrycka sig visar genom bild, och tecken. (Respondent B).

Respondent B hävdar att de fokuserar på daglig träning och tydliga rutiner så att inläringen hos deras elever ska kunna bekräfta det som de gör. Där dagen först börjar med en kort samling, schemat för dagen visas upp och sedan börjar den praktiska träningen som kan

innebära att klä på sig eller knyta skor. Respondent B menar att genom bildstöd och tecken som stöd kan inläringen förstärkas och förankras för eleverna i fritidshemsverksamheten.

Utifrån respondenternas beskrivningar skildrar det Vygotskijs sociokulturella teori, där det pedagogiska stödet anpassas efter elevernas personliga behov och förutsättningar.

Fritidspedagogerna anpassar aktiviteterna i fritidshemmet efter det eleverna klarar av, genom deras förutsättningar. Återkommande aktiviteter i sina dagliga rutiner i fritidshemmet hjälper elevernas grundläggande färdigheter. Fritidspedagogerna använder sig av bildstöd och TAKK för att göra det lättare för eleverna att förstå och därefter kan eleverna anamma dem till sin förståelse (Vygotskij i Kroksmark, 2011, s.450-451).

Utifrån respondenten S beskrivning så poängterar S att det är viktigt att användningen av bilder skapar extra tydlighet för eleverna. Vilket bidrar till att eleverna förstår och förenklar även dagen när de vet vad som ska hända. Genom att använda sig utav fasta vanor och tillämpning av synliga hjälpmedel samt kommunikationshjälpmedel, som bildstöd (Vygotskij, ref. i Öhman, 2011, s. 53; Vygotskij, ref. i Burman, 2014, s. 212). Pedagogerna skapar en igenkännande och säker miljö med hjälp av tecken som alternativ, kompletterande kommunikation (TAKK) och kamrater (Jakobsson, 2012, s. 169).

Denna ansträngning är i linje med Lev Vygotskijs teori som understryker värdet av sociala samspel och medierade redskap i utveckling och inlärningsprocessen (Vygotskij, 2001, s. 133).

Eleverna vet precis vad som ska komma för det är också någonting som vi tar bort det som är energikrävande, att man får veta vad som ska hända i förväg i förväg. Att du har en tydlig struktur. Du vet vad du kan vänta dig. Du känner igen dig. Det blir begripligt liksom. Så struktur, stöd i princip alltid med hjälp av bilder med de här eleverna och det TAKK som förstärker kommunikationen. Men även att man kanske väljer att kommunicera med hjälp av sociala berättelser eller seriesamtal, men använder det också i kommunikationen. Och sedan så har vi ganska självklara metoder som att man behöver täta återkoppling 1 till 1 instruktioner, att det är väldigt svårt att ge liksom instruktioner i grupp och förväntar sig att de ska själv prata med dem när man hjälper till Att promota som är en term inom detta. Och det tror jag många gör

automatiskt. Typ att man ställer fram en stövel efter att man har satt sig på ryggstöden (Respondent S).

Dessa pedagogiska strategier, såsom TAKK och bildstöd som kommunikation, kan implementeras i fritidshemmet bidra till en tillåtande och stimulerande inlärningsmiljö. Eleverna känner inte sig bara trygga och förstådda, utan får en chans att kunna delta på fritidshemmets aktiviteter och bidra till sitt egna lärande som respondent S belyser. Genom att utgå ifrån Vygotskijs teori kan eleverna bli inkluderande i fritidshemmet utifrån deras unika behov och förutsättningar.

Respondenterna K och D förstärker fram markanta utgångspunkter av det dagliga arbetet i fritidshemmet, som handlar om sociala färdigheter, skapa relationer och samverka med elevernas föräldrar. Deras kunskaper och strategier och erfarenheter kan återges i Lev Vygotskijs teori speciellt när det gäller begreppet om mediering och det sociala samspelets roll i lärande och utveckling (Jakobsson, 2012, s. 153-157).

Hur man liksom trots sina problem ska utmana sig och faktiskt fungera Att man tittar efter bilar innan man går över gatan, att enkla små vardags träningar i social färdighet är jätteviktig för de här barnen, och sen blir de ju väldigt lätt uttröttade och då tror jag också att det är perfekt att. Även om de är färre barn i en grupp så är de ändå väldigt känsliga för andra barn. Börja skrika eller nånting så att de liksom tar så mycket i deras energi balans och den där balansen är väldigt svår och hitta. (Respondent K).

Om eleverna har en dålig dag på morgonen hemma med sina föräldrar och sen kommer dom till skolan och det påverkar de hela dagen. Vi märker direkt alltså när eleven kommer hem hemifrån på ett dåligt sätt. Vi ser tydlig beteende, oro och allt eleven sköter sig inte. Sitter inte, gör inte sina läxor under lektionen och det börjar. Så efter ett tag börjar eleverna att lugna ner sig och efter ett tag kommer eleven in i aktiviteten (Respondent D).

Vygotskij markerade relevansen av social interaktion för kognitiv utveckling, där vuxna och barns kompisar har en väsentlig roll i barnets utveckling och inlärningsprocess genom att fungera som medlare mellan barnet och dess omvärld (Vygotskij, ref. i Kroksmark, 2011, s. 450–451; Hwang & Nilsson, 2011, s. 222). Genom att föreställa sociala färdighetsträningar,

som att exempelvis respondent K nämner om att kunna navigera i trafiken eller att få utveckla dagliga rutiner, använder fritidspedagogerna sig av Vygotskijs idéer genom att skapa en bro mellan barnets nuvarande kunskapsnivå och potentiella utvecklingsmöjligheter. Dessa aktiviteter fungerar som medierade redskap som skapar gynnsammare förutsättningar för lärande och utveckling inom barnets proximala utvecklingszon (Säljö, 2000, s. 26-29, 66). Genom att introducera dagliga aktiviteter som kan utveckla elevernas sociala som att röra sig i trafiken och testa att åka buss, är väsentligt för dessa barn. Detta genom att kombinera mellan en praktisk och pedagogisk aktivitet bidrar till att hantera dessa utmaningar och eventuella koncentrationsproblem, sen att det är viktigt att varva med återhämtning som anpassas individuellt, exempelvis genom musik eller enskild tyst tid menar respondenten K. Respondent D hävdar att det är viktigt att skapa och bygga starka relationer. Som en händelse som denna kan hanteras på ett bra sätt, genom att tänka och agera förebyggande. Att ha en tillåtande fritidshemsverksamhet där eleverna kan dela med sig av sina svårigheter, oro eller bekymmer är viktigt menar respondenten.

I samtalet om fritidshemmets roll och samarbetet med elevernas föräldrar lyfter respondent K betydelsen av att ha en god medkänsla för elevens enskilda behov och diagnoser samt att ha ett öppet och starkt kommunikativt tillvägagångssätt med vårdnadshavarna. Detta går i linje med Vygotskijs teori om omgivningens och dess sociala utveckling i barnets utveckling och lärande. Vygotskij understryker att barn lär sig genom att samspela med andra barn inom deras proximala utvecklingszon. Som innebär att barnet behöver stöd från vuxna eller från andra erfarna pedagoger i syfte att lära sig nya färdigheter och därmed få en fortsatt utveckling (Vygotskij, 2001, s. 133).

Jag tycker man behöver lite information om hur det är och samverka med barnens föräldrar. De har upplevt kanske flera år i vanlig grundskola att deras barn inte fått rätt hjälp av att svårigheter och då kommer en diagnos som man har rätt till den här skolformen. Och det finns så mycket besvikelse i bagaget som kanske ges och kommer ut till barn, lärare men också fritids. Många föräldrar tar väldigt illa åt sig, då är det viktigt att få någon form av utbildning, att det inte är något personligt. En del är i kris, en del har faktiskt lite samma. En diagnos är

ju ärfdigt liksom, man behöver också vara bra på att vara flexibel och veta liksom hur man bemöter den föräldern och har. Att ge det en tydlig handledning så att alla får ut någonting av det liksom på något sätt och att alla vet är det här (Respondent K).

Medkänslan och gemensamt arbete med föräldrarna är väsentliga för elever med särskilda behov. Många vårdnadshavare har det jobbigt och tufft och ofta ingen erfarenhet. Många gånger är de frustrerade och besvikna. Därmed är det viktigt för fritidspersonalen att inte se dessa reaktioner som personliga och istället visa förståelse och vara förnuftiga i den stunden. Istället är det viktigt att vara positiv och stödjande som därmed kan skapa en stimulerande och inkluderande lärande miljö inom varje barns proximala utvecklingszon samtidigt som detta band förstärker samarbetet mellan hemmet och skolan (Vygotskij, ref. i Kroksmark, 2011, s. 450–451; Hwang & Nilsson, 2011, s. 222).

Respondenten A om betydelsen om att arbeta som fritidspersonal i en anpassad grundskola svarar följande:

Jag tycker att om när vi kommer på jobbet, man måste lämna allt hemma och komma till jobbet glad. Även om vi har svåra dagar vi måste kunna vara positiva för att möta både föräldrar och barnen. För båda två har stora svårigheter. , så man måste vara lite professionell och lugn för att man kan lätt bli arg. Om du är på dåligt humör, det påverkar ganska jättemycket. För vi kan läsa av barnen och de kan läsa av oss. Vilket i sin tur kan påverka hela dagen och undervisningen både under skoltid och under fritidstid känslor (Respondent A).

Utifrån respondenten A slutsatser understryker även respondenten S om betydelsen av att skapa en stödjande och stimulerande miljö. Där elevens välmående och känslomässiga behov främjas. Detta är något som även belyses under Vygotskijs teori om att lärandet ska baseras utifrån tillit och medkänsla, inte endast med barnet, utan även med deras föräldrar (Vygotskij, 2001, s. 133).

Jag tänker att de innebär den typ av träning som där man tränar förmågor som eleverna redan har så att de kan vila i att de känner sig kompetenta, att de inte behöver utmanas med någonting nytt

utan de återhämtar sig genom att om de känner sig kompetenta helt enkelt. Balansen mellan att man genomför aktiviteter som man blir trött av och sedan ska man hitta utrymme för återhämtning och vila så att man står på plus -0 lite grann så inte det blir så att det rinner över och att eleverna får svårt att hantera det här och återhämtande träning i fritids (Respondent S).

Fritidshemmet i en anpassad grundskola ska spegla läroplanens centrala innehåll om fritidshemmet. Detta är dock inte lika viktigt på en anpassad grundskola, istället ska lärandet fokuseras på aktiviteter som är nödvändiga för dessa elever. Målet ska inte handla om nuet utan fokusera på kunskaper och erfarenheter som kan vara betydelsefulla och väsentliga för dessa elever att använda sig av i deras framtida liv, avslutar respondent S med.

Jag tänker att det viktigt att ha med sig att de här eleverna ska självklart få tillgång till allt som finns i läroplanen, både förskola och fritidshem. Men man måste också tänka i ett lite större perspektiv att de ska lära för livet också så att de kan få ett bra liv. Det handlar om att ifall du kan kommunicera vad du behöver så kommer du klara av och kanske bo på ett boende. Att de formar förutsättningar och förutsättningar, att de får och har ett meningsfullt liv som möjligt även längre fram. Att det i vårt uppdrag inte bara handlar om kunskaper här och nu utan det handlar om hela livet för de här eleverna på ett helt annat sätt (Respondent S).

Respondenten C om samma fråga svarar följande:

Man måste lära känna eleven, att erbjuda en trygghet. Bygga en trygg dag när eleverna väl kommer. Ha en bra kommunikation både med eleverna, lärarna och föräldrarna. Tillit och tänka att det är en gemensam process. Processen tar tid men ger resultat. Man måste lita åt båda hållen. (Respondent C).

Genom att erbjuda en inkluderande och tillåtande miljö i fritidshemmet kan fritidspedagogerna erbjuda en trygghet för både eleverna och deras föräldrar. Detta arbete är nyckel till att bygga starka och goda relationer. Då detta baseras på tillit och kommunikation som ligger till grund för att främja elevernas trivsel och utveckling. Denna process tar tid,

menar respondenten C, men samtidigt kommer den att leda till en betydelsefull tid med elevernas framåt utveckling. Vygotskij ansåg att genom att samspela och interagera kan lärandet utvecklas utifrån den sociala omgivningen. När fritidspedagogerna bygger starka och goda relationer kan de erbjuda en inkluderande, stimulerande och trygg miljö och därmed agerar fritidspedagogerna enligt Vygotskijs teori (Vygotskij, ref. i Kroksmark, 2011, s. 450–451; Hwang & Nilsson, 2011, s. 222).

Respondent K delar sina funderingar angående samma ämne

Jag tycker man ska ha man ska ha någon form av grundkunskap. Allt det här och framför allt förstå att de flesta av de här barnen faktiskt har kommunikationssvårigheter så att man tänker på att man inte själv rabblar för mycket. Sen är det viktigt för mig som är kurator att delge till föräldrar om vad kan socialtjänsten erbjuda av, habiliteringen, Autism Centrum och BUP. Sådana saker är jätteviktiga för att få också en fungerande fritidsverksamhet faktiskt (Respondent K).

Utifrån respondenten K utsaga menas det att vikten av att ha en god kännedom och uppfattning om olika diagnoser som fritidspersonal i en anpassad grundskola är stort. Denna kännedom är viktig för att kunna anpassa kommunikationen och pedagogiken i fritidshemmet, då varje elev styrs av sina behov och förutsättningar. Personalen som är medveten om de stöd och lagar som finns till hand, kan guida föräldrarna i rätt riktning. Detta framhävs utifrån Vygotskijs teori om det medierade redskapet som kan användas i undervisningen. Det betonar relevansen av samarbete mellan föräldrar, fritidspedagoger och andra yrkesroller i skolan i syfte att underlätta lärandet för elever med funktionsvariationer, av särskilt stöd (Säljö, 2000, s. 26-29, 66). Slutligen poängterar respondenten K om att det finns hjälp och stöd att få som förälder.

Inkludering och delaktighet

Respondent D, som arbetar i en kommunal resursskola som fokuserar på elever inom autismspektrumet, nämner att aktiviteterna i fritidshemmet är omsorgsfullt justerade efter elevernas behov och intressen. Det sker genom att samtala med eleverna och utgå från deras svar. Fritidspersonalen organiserar aktiviteter därefter som engagerar och motiverar eleverna. Respondenten D understryker vikten av att varje elev ska känna sig inkluderat och vilja att

delta i gruppen. För detta syfte är det betydelsefullt att pedagogerna utmanar och ändå stödjer eleverna på ett sätt som känns meningsfullt för dem.

Vi utgår ifrån de eleverna behöver. Vi tittar på kunskapsmässigt på hur barnen kan hantera och sen vi tittar på barnens behov och vi tittar på att det är beror på och vad det betyder för barnet. Även intresset också. Det intresse också barnen kommer det och blir intresserad av. Så allt vi gör av aktiviteten som vi gör bygger på barnets behov och intresse. Innan vi fixar en aktivitet så vi börjar först att diskutera med barnen. Ex på måndag vi ska ha bakning är det bra? (Respondent D).

Denna strategi avspeglar Vygotskijs idéer om den proximala utvecklingszonen, där barnen lär sig bäst genom att aktiviteterna anpassas efter deras egna förmågor och förutsättningar. När respondenten D samtalar och diskuterar med eleverna, som exempelvis vid bakningen, får eleverna vara med och bestämma. Det skapar i sin tur ökad motivation och engagemang bland eleverna och därmed involveras de i beslutsprocessen. Anpassningen av aktiviteterna utifrån elevernas involvering, blir ett sätt att tillämpa dessa strategier för att främja en inkluderande miljö på fritidshemmet enligt Vygotskijs teori (Vygotskij, 2001, s. 133).

Vidare nämner respondent D vikten av att alla känner sig delaktiga och inkluderade även om det kan appliceras olika sätt beroende på elevernas behov och förutsättningar, i en anpassad grundskola.

Däremot inom anpassade gruppen (Anpassad grundskola) där behöver man mycket tålamod och mycket kunskap och man måste använda olika verktyg så att alla ska vara med, alla måste vara i tåget för att det ska fungera bra. (Respondent D).

Vygotskijs teori om användningen av olika redskap för att se till att alla barn kan delta oavsett behov och förutsättningar. Denna strategi motsvarar Vygotskijs ide om medierade redskap, där språket, bilderna och teckenspråket kan fungera som broar. Där förståelse och lärandet blir tydligare och enklare. Dessa redskap kan vara avgörande i att skapa en anpassningsbar miljö för att ge känslan av inkludering och delaktig oavsett behov eller förutsättningar (Säljö, 2000, s. 26–29, 66).

Likt som respondent D, nämner respondent S vikten om att anpassa aktiviteterna. Genom att fritidspersonalen styr aktiviteterna och har aktiviteter som gynnar elevernas utveckling. Denna utveckling är något som ses som nödvändigt för elevens långsiktiga utveckling.

Självständighet är även viktigt att komplettera med samtidigt som fritidspersonalen arbetar enligt läroplanen.

Min tolkning var de här eleverna som vi pratar om nu så är grundläggande färdigheter främst två saker. Det ena är att den är så ADL (Activities in daily life) aktivitet i sitt dagliga liv. Aktiviteter i vardagen som handlar om att du ska klara av och ta hand om dig själv. Du ska klara av nödsituationer, klä på sig, hygien och, sedan också känslor reglering tänker jag och sedan också givetvis kommunikation. Att hitta fungerande kommunikationssätt. Jag tänker ge dem de grundläggande färdigheterna för de här eleverna utöver själva kunskapsuppdraget som finns beskrivet i läroplan (Respondent S).

Respondent S belyser vikten att kombinera ADL färdigheter och grundläggande färdigheter såsom sociala och kognitiva förmågor i fritidshemmet. Denna riktning om barnets vardagliga kompetenser och oberoende av andra följer Vygotskijs teori. Där lärandet anses vara en process. När fritidspedagogerna stöttar eleven i deras ADL färdigheter i fritidshemmet kan eleven utveckla förmågor som finns i deras proximala utvecklingszon. När eleven stötts av fritidspedagogerna tillsammans med sina kamrater, kan de därmed utmanas, ta sig an nya och klara av de uppgifter som de inte tidigare har kunnat (Jakobsson, 2012, s. 169).

Pedagogiska strategier och metoder

Respondenten A svarar följande om användningen av bildstöd och TAKK i undervisningen för att få eleverna att känna sig inkluderade:

Vi använder bildstöd och tecken som stöd (TAAK). Några behöver också att titta på iPad för bara det funkar inte bara prata med dem och man måste använda alla de sätt för att utföra en aktivitet känslor (Respondent A).

Respondenten A menar att de kombinerar undervisningen i fritidshemmet. Allas behov och förutsättningar för lärande är olika. Vilket återspeglar Vygotskijs teori. Genom att utgå ifrån denna strategi kan eleverna dela utifrån sina förutsättningar. Dock behöver de stöd och

förståelse för att kunna delta. Anpassningen av undervisningen och användningen av medierade redskap, såsom Vygotskij påtalar, kan det utveckla elevernas nuvarande kunskapsnivå. Det fungerar som en bro och hjälper eleven att övergå till att utveckla nya färdigheter med stöd av fritidspedagoger och från kamrater som är mer kunnigare än eleven själv (Jakobsson, 2012, s. 169).

Likt Respondenten A svarar respondent B följande om bildstöd och TAKK

Bildstöd är i början en bild mest så de förstår tecken kanske de vet inte i början sen det kommer ett tecken och bild(Respondent B).

Respondent B menar att genom att använda sig utav tecken som stöd och bildstöd kan kommunikationen mellan de och eleverna bidra till en tillåtande och inkluderande miljö för eleverna. Denna strategi stämmer överens enligt Vygotskijs teori, där språkets och symbolikens betydelse är avgörande i elevens kognitiva och sociala utvecklingsprocess (Jakobsson, 2012, s. 153–157).

Respondent D om bildstöd, TAKK och användningen av Picture my life

Jag har jobbat i fem år med barnen med intellektuella funktionsvariationer man måste ha en känsla, om man har ingen bra känsla och då känns det man kan inte hjälpa andra är så. Man måste själv vara känslig och att man kunde hjälpa. Man måste förstå är att ge, att hjälpa på ett bra sätt. Jag har en dotter. Hon är nio år gammal när jag går hem. Hon frågar mig och säger att hon är stolt över mig, jag frågar varför och hon svarar. Du jobbar med barnen så kan inte prata och hjälpa dom och det är jättebra att du är snäll pappa att hjälpa med barnen som inte kan prata och hjälpa dom komma in i samhället och klara sig och lära sig på ett bra sätt. Så det är det är bra så vi gör allt nästan. Vi använder mycket bildstöd på att kommunicera. Våra barn kan inte tala vi kommunicerar via bild i stöd och teckenspråk. Texter är och det går bra så det funkar bra och även vi dokumenterar genom picture my life och det är bra och tydligt. Som är ett verktyg mellan oss och föräldrarna de kan se vad vi gjort i och i skolan, hur vi jobbar och allt som händer under dagen, vi brukar dokumentera genom

picture my life. Vi lägger även bilder. också där så det blir tydligt (Respondent D).

Respondenten D understryker betydelsen av att använda bildstöd och teckenspråk som kommunikationsmetoder för att nå elever som inte kan tala. Verktøget "Picture My Life" kan ge sig som ett viktigt hjälpmedel, för att dokumentera och dela elevernas löpande aktiviteter och utveckling med föräldrarna. Genom att visuellt introducera elevernas dagar skapas en klar bild för föräldrarna om vad deras barn är med om och lär sig i fritidshemmet. Denna uppfattning som respondent D delar med sig avspeglar Vygotskijs antaganden, där lärandet ses som en process och att det kulturella redskapet och TAKK är väsentlig del i barnets kognitiva och sociala utvecklingsprocess (Jakobsson, 2012, s. 169).

Även Respondenten K framhäver betydelsen av att använda bildstöd och teckenspråk för att bistå samtalen med eleverna. Hon betonar att det finns utrymme för att utveckla tillämpningen av kroppen som kommunikationsverktyg samt att presentera andra metoder, som färgkodade skyltar, för att förbättra kommunikationen och förståelsen mellan personal och elev. Detta handlingssätt kan förstås utifrån Vygotskijs idéer om betydelsen om att förstärka undervisningen i fritidshemmet med medierade verktyg och genom gemensamt samspel för lärande (Säljö, 2000, s. 26–29, 66). Metoder som används och omfattar elevens kroppsspråk och visar visuellt gör att fritidspedagogerna i fritidshemmet kan medföra en skraddarsydd hjälp. Det i syfte att underlätta elevens förståelse som därmed leder till en social delaktighet.

Jag tror att det är jättebra att de använder med samma bilder att förstärka med att all personal kan enkelt teckenkommunikation och att de upprepar saker så barnen känner igen sig. Men jag tror också att man kan utveckla det, för vi är ju olika i hur vi använder vår kropp som ett verktyg. Som sagt, det tror jag vi kan utveckla mer. Att man faktiskt med kroppen eller med entusiasm engagemang visar och likadant. Det finns ju olika kommunikationssätt. Finns vissa grupper som fungerar väldigt bra med sådana här olika skyltar. Färger som betyder olika saker. Det där vi har detta liksom nu och det kan man ju utveckla mer med sådana metoder liksom. (Respondent K).

Även respondenten B och respondent C betonar om vikten av dagliga rutiner och tydlig struktur som grundläggande för elevens lärande och utveckling. Användningen av bildstöd och TAKK (Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) poängteras som väsentligt verktyg för att det genererar en förståelig och trygg miljö för eleverna (Jakobsson,

2012, s. 169). Denna strategi gör det rimligt för eleverna att förstå dagens upplägg och aktiviteter. Det i sin tur hjälper eleverna och ger dem känslan att inkludering och delaktiga i gruppen. Respondenten framhäver att aktiviteterna i fritidshemmet är kopplade till läroplanen och det som eleverna lär sig under skoltid. När man arbetar tematiskt, exempelvis kring kroppen, får eleverna en helhetsupplevelse av sitt lärande där teorin från skoltid kan kompletteras med praktiska och skapande aktiviteter på fritidshemmet. Detta fortlöpande sammanhang mellan skola och fritidshem betonar betydelsen av en bestämd och meningsfull lärandeprocess för eleverna.

Jag tycker att de ska träna varje dag. Det ska bli samma rutin att omsätta den sitter fast i deras hjärna. Det är sådana saker vi ska träna men några kan inte. Några kan inte prata så vi måste hjälpa dem. Att uttrycka sig hur de ska uttrycka sig visar genom bild, och tecken. Bildstöd är i början en bild mest så de förstår tecken kanske de vet inte i början sen det kommer ett tecken och bild och när vi börjar fritids också. (Respondent B).

Vi använder oss av bildstöd och teckenspråk., vi försöker visa de genom bilderna, genom teckenspråk, genom vår läsning. Många barn kan inte prata, men genom bildstöd och teckenspråk kan eleverna uttrycka sig. Genom att visa på tavlan och de kan sätta ord på de dem vill säga eller göra eller de det behöver i den stunden. De pekar på bilder och visar att de dem vill sjunga, (Respondent C).

Användningen av bildstöd och teckenspråk är centrala i respondenten C och respondent B arbete för att skapa gynnsammare förutsättningar för kommunikation med eleverna, särskilt för de som har svårt att uttrycka sig verbalt. Visuella hjälpmedel och tecken kan leda till att eleven kan göra sig förstådd och ta del i beslutsprocessen kring dagens aktiviteter. Det ökar deras känsla av delaktighet och självständighet, likt Vygotskijs idéer om medierade verktyg som en social interaktion (Säljö, 2000, s. 26-29, 66).

Relationens roll trots utmaningar och svårigheter på vägen

Respondenten A och B menar att utifrån allas behov och diagnoser kan det vara av vikt att ha tålamod som fritidspersonal. Utifrån respondent B beskrivning så hävdas det, att skapa en trygg och god kommunikation i början, är grunden. För att personalen ska hjälpa eleverna på bästa sätt, är vikten av att lyssna på elevernas känslor och tankar samt ha tålamod viktigt. Att

kunna justera aktiviteterna i fritidshemmet som är grundat på elevernas reaktion och ge hjälp kan det antas att fritidspedagogerna följer Vygotskijs teori om den proximala zonen (Vygotskij, ref. i Kroksmark, 2011, s. 450–451; Hwang & Nilsson, 2011, s. 222). Då fritidspedagogerna strävar efter att ge den hjälp eleverna behöver för att kunna utvecklas.

Till exempel ett lugnt barn som kan sätta sig på mattan och ha en samling men för andra barnen, det går det inte för att han bara vill skrika, han behöver skrika, då istället gör vi det som barnen behöver för den stunden (Respondent A).

Om vi har bra relation med elever det går men om vi inte har bra relation med barnen då måste man vara nära och säga allt vi gör och de som ska hända. För att kunna arbeta i en anpassad grundskola man måste använda hjärta. Att alltid tänka på deras behov och förutsättning och inte vara en robot. Vi måste även tänka positivt om det ska fungera. Det tar tid men det är därför vi är här, vi ska, måste hjälpa de (Respondent B).

Svarar respondenten K svarar följande:

Dels tror jag att man kan ha olika förväntningar och att man har en förväntning vad jag kan göra eller förändra liksom på något sätt, att många är utåtagerande, och kan bli väldigt blandat. Förstår för att diagnosen är densamma och så är barnets beteende och behov väldigt olika. (Respondent K).

Respondent K lägger tonvikten på svårigheterna och utmaningarna med skiftande beräkningar och problemet att anpassa fritidsverksamheten till elevens unika behov. Det framhålls en otillräcklig information från väsentliga utredningar, vilket leder till svåra arbetsförhållanden och ohållbara arbetssituationer baserade på elevernas likartade diagnoser men med olika behov och beteenden. Att möta barnet utifrån barnets behov enligt Vygotskij är att skapa sig förståelse och utifrån där barnet befinner sig där och då. Detta innebär att visa förståelse utifrån barnets unika situation, behov och förutsättning, genom att kunna vara flexibel och kunna tillämpa metoder som stödjer elevernas sociala och kognitiva utveckling inom och utanför den proximala zonen (Vygotskij, ref. i Kroksmark, 2011, s. 450–451; Hwang & Nilsson, 2011, s. 222)

Även respondent S framhäver svårigheterna och utmaningarna, som även förespråkas utav Vygotskij. Att använda sig utav medierade redskap och anpassade stödstrukturer för att kunna leda elevernas lärande i rätt riktning (Säljö, 2000, s. 26–29, 66).

Typ om barnen har fastnat. Det är inte lätt om de är i sin egen bubbla. Det är inte lätt att bryta. Vi vet att vissa saker är svårt för eleverna och det kan vi tänka kring och så kan man stötta dem i det. Man kan inte ta bort allt det svåra, men man kan stötta dem genom att ta sig förbi det. Men ibland kommer det hända saker som man inte kan förutse precis och då handlar det mycket om och ha med verktyget att förstå (Respondent B).

Respondent C och respondent D höjer fram relevansen av tålamod och förståelse för elever med intellektuella funktionsvariationer och autism. Utmaningarna och svårigheterna är oberäknliga, men med hjälp och problemlösning kan eleverna bistå dem och övervinna dessa svårigheter. Betydelsen av att ha fungerande verktyg för att förstå och hantera oanade lägen läggs tonvikten på (Jakobsson, 2012, s. 153–157). I praktiken kan det vara svårt, men det är viktigt att skapa sig en förståelse och därmed kan barnet utveckla sin egen oberoende, sociala och kognitiva utveckling. Då detta lärande är process.

Från förskolan till skolan är det olika miljöer för barnen att anpassa sig till. De hamnar på en ny rutin. Då undrar vi vad och hur ska vi lära de. En dag kom taxin försent, och VH kunde inte vänta. Så barnets rutin var förstörd och det påverkade barnet hela dagen. Vissa barn är ljudkänsliga, man måste tänka på hur man ska prata med eleven, vilken ton och ordvalet (Respondent C)

Alltså det beror på, alla barn är inte likadana. Vi lär de. Vissa, tycker om att gå med i aktiviteterna och vissa har lite svårt att komma in i gruppen. Men vi måste pusha dom. Vi måste liksom utmana dom att dom kommer in och vågar. Vi ger de stöd. Utmanar de att våga och komma in och förstå vad vi, då barnen ser vad vi gör och vågar att utmanas och därmed deltar (Respondent D).

Gemensam integration - enad syn

Både respondent A, K och B delar med sig om att det är viktigt att kunna samarbeta och ta tips och råd från varandra. Specialpedagogens roll är avgörande eftersom de kan guida fritidspersonal vid eventuella funderingar eller utmaningar. Dock framgår det att även om

specialpedagogens roll är betydelsefull, så är specialpedagogen inte alltid närvarande och ser inte helheten. Respondent K menar att det är viktigt att kunna samarbeta och ge stöd åt varandra. Att ta tillvara på varandras kunskaper och erfarenheter. Att det är svårt men om alla ser det som en gemensam problematik kan man förstå och hitta lösningar. Respondent B menar att det att fritidspersonalen ofta tar det första steget att kunna hantera och lösa problematiken. Vid mer omfattande problematik och utmaning söker de hjälp och har inrättat ett belöningsystem för att främja elevernas positiva beteende som en del av fritidspersonalens pedagogiska strategi.

Vi pratar om barnen, barnens behov, tips Vi får lite information också från en specialpedagog, men vi får mest tips från specialpedagog. Hon är inte med i gruppen Ibland när vi behöver hantera något barn som vet om att det inte går så bra. Då får vi hjälp men det hjälper inte oss vi som arbetar inte som oss på golvet och ser och upplever inte alla våra svårigheter och utmaningar som vi kan möta dagligen. Kuratorn hjälper oss mycket däremot och ger och värdefulla tips och stödjer oss när det är oklart mellan oss och lärare(Respondent A).

Man måste samverka mycket tycker jag. Och de ska få mycket stöd för det. Ingen lätt uppgift, nej. Och så är det viktigt att tänka på att det fungerar mellan fritidspersonal och pedagogerna och samverkan. , lärarna måste också förstå fritidspersonalen att det är ett gemensamt ansvar(Respondent K).

Vi samarbetar väl, men vi fritids sköter det själva för det mesta. När vi stöter på problem med vissa barn som tycker är svåra och hantera ber vi hjälp av specialpedagogen och kuratorn. Vi berättar om det som vi tycker är svårt och jobbigt. Då får vi hjälp men inte alltid. Utan för det mesta fixar vi själv problemet. Vi har ett belöningsystem, nr vi ser att barnen är duktiga eller positiva vi uppmuntrar de då (Respondent B).

Ett samarbete mellan olika yrkesroller i skolan kan stärka elevernas sociala och kognitiva utveckling. Där allas kompetenser och erfarenheter räknas. Att se samarbetet som någon gemensam teori att som fritidspedagog leda eleverna i rätt riktning utifrån de resurser som finns till hands och därmed stödja elevernas proximala utvecklingszon.

Respondenten S och C svarar följande om samma fråga. Respondenten S menar att det är viktigt att samarbeta med både varandra, lärare och andra yrkesroller i skolan. Allas kompetens kan hjälpa och bidra till utveckling för elevernas inkluderande miljö. Vidare menar respondenten S att aktiviteterna som planeras kan vara svårt, då verksamheten hela tiden måste anpassas efter elevernas unika behov och förutsättningar. Om fritidspersonalen i stället tänker på aktiviteter som eleverna klarar av och behöver för att kunna lyckas. Detta sätt menar S ger eleverna en möjlighet att få känna sig trygga, stimulerade och stödjande i fritidshemsverksamheten. Respondenten S menar att det är viktigt att samarbeta med både varandra, lärare och andra yrkesroller i skolan. Då allas kompetens kan hjälpa och bidra till utveckling för barnens inkluderande miljö. Vidare menar respondenten S att aktiviteterna som planeras kan vara svårt, då verksamheten hela tiden måste anpassas efter elevernas unika behov och förutsättningar. Om fritidspersonalen istället tänker på aktiviteter som eleverna klarar av och behöver för att kunna lyckas. Detta sätt menar S ger eleverna en möjlighet att få känna sig trygga, stimulerade och stödjande i fritidshems verksamheter.

Personalen brukar komma och ställa frågor och dela med sig av sina funderingar, då har vi väl pratat om just behovet av att fortsätta strukturen från undervisningen Fritidspersonalen har valt att ha återkommande aktiviteter så det är väldigt tydligt för eleverna att den här dagen gör vi det här och det har att göra med förutsägbarheten, att man blir trygga och veta vad som kommer och att de när de planerar aktiviteter, det vet jag. Så man kan inte alltid tänka att man planerar bara efter läroplanen och sen så får man ju göra massor med anpassningar för att det ska funka för eleven. Men ibland får man tänka tvärtom när man gör en aktivitet och sen får man se. Hur plockar jag in läroplanen i aktiviteten så att det sker ett lärande men att jag fortfarande i ett sammanhang som eleverna klarar av att det är. (Respondent S).

Denna termin har vi handledning, vi går igenom med lärarna och kuratorn om varje elev. Fast vi har arbetat länge, är det första gången vi har handledning på detta sätt. Det är jättebra, att vi får vara med. Vi tittar på vad barnet behöver och hur denne behov ser ut. Vi har möte med lärarna och hela gruppen. Vi har samarbetar med läraren och personalen på fritids och tillsammans diskuterar vi vad barnet, hur vi kan nå och hur vi på bästa sätt kan hjälpa barnet vidare. (Respondent C).

Att kunna anpassa aktiviteterna i fritidshemmet och skapa rutiner i syfte att bidra till elevernas utveckling kan fritidspedagogerna skapa en trygg, stimulerande och inkluderande miljö, där eleverna kan utifrån sin proximala zon få chans att få lära sig. Att kunna samarbeta kan fritidspedagogerna möta eleven där och då och föra de vidare i deras utvecklingsprocess.

Respondent K och D svarar följande, där K menar att det är viktigt att samverka och stödja varandra. Som även delar Vygotskijs idéer om gemensamt ansvar och gemensamma bidrag kan utveckla elevernas kognitiva och sociala utveckling. Utifrån ens kunskap och erfarenhet kan man bättre anpassa lärmiljön efter elevernas olika behov och förutsättningar (Vygotskij, ref. i Kroksmark, 2011, s. 450–451; Hwang & Nilsson, 2011, s. 222). Där målet är att hitta lämpliga och fungerande strategier eller metoder för att skapa en gemensam förståelse för att kunna stödja eleverna på bästa sätt. Respondenten D menar att det är viktigt att ha ett nära samarbete med olika yrkesroller samt föräldrarna i skolan, då detta främjar elevernas sociala utveckling.

Om eleven ofta får utbrott säger vi vad är det som gör att någon lyckas bättre att avleda? Eller har man sett något mönster? När hände det här eller vid förflyttningar eller Vi är inte tillräckligt förberedd o går runt omkring. Vi försöker kartlägga och då är det jätteviktigt (Respondent K).Samarbete är viktig mellan personalen och föräldrar, när och andra yrkesroller som vi jobbar i och ett i skolan och skolsköterska, specialpedagog och pedagoger och klart alla måste, Vi alla är i ett team så vi ska samarbeta. Annars Samarbete det kommer inte funka. Det är väl ganska bra på att vi börjar diskutera nu. Vi diskuterar kring god verksamheten. Vad som ska funka och vad vi göra att det blir bättre. Vi ger varandra nya idéer och tankar och förslag till varandra (Respondent D).

Respondenten B får en fråga om samarbetet med föräldrarna, menar att det är utmanande men ändå givande. Att kontakten med vårdnadshavare varierar, beroende på hur mottagliga de är. Där vissa klagar och vissa vill ha en öppen och ärlig dialog. Men ofta kan problematiken gro sig i vårdnadshavarnas oro och rädsla när det egentligen handlar om elevens tillstånd och familjens tunga börda. Enligt Vygotskij skapas en bro mellan elevens hemmiljö och miljön i skolan (Vygotskij, ref. i Kroksmark, 2011, s. 450–451; Hwang & Nilsson, 2011, s. 222). Utifrån föräldrarnas inkludering och delaktighet kan de bidra till att både pedagoger och föräldrar får en förståelse till elevens utveckling och därmed kan dessa två samarbeta för att kunna bidra till elevens sociala och kognitiva utveckling.

Både jag ska säga jobbig och lätt. Några föräldrar. Lilla minsta, de klagar och några föräldrar uppskattar oss. Är ärlig och tydlig just när de säger idag min son eller min dotter är inte på bra humör när de kommer. Jag tror att de egentligen menar väl men många har svårt att acceptera deras barn på detta sätt och vill ha en förändring. (Respondent B).

Frågan om samarbete med föräldrar och deras insyn svarar respondenten A följande:

samarbete det funkar bra, men det finns jättesvåra föräldrar. Föräldrar som är trötta barn för att de har jättesvåra barn. De jobbar och är upptagna. Vissa vill inte lyssna. Vi försöker kommunicera med dem mycket men mycket och lösa problemet och förklara hur vi jobbar, vad vi gör och varför de gör som vi gör. De behöver att vi ska förklara, allt tydligt (Respondent A).

Utifrån respondent A beskriver att det är viktigt att kunna samarbeta med föräldrarna, det fungerar menar respondent A men att det finns svårigheter i dem med. Personalen gör sitt bästa för att informera och upprätthålla en öppen och ärlig konversation. Språket är en viktig del inom den kognitiva utvecklingen enligt Vygotskij. Då en tydlig kommunikation kan bidra till elevens utvecklingsprocess.

Respondenten S delar sina tankar och funderingar kring föräldrakontakten, vikten om att se eleven utifrån föräldrarnas oro och rädsla. Genom att dokumentera elevernas framsteg skapar det en förståelse för elevernas utveckling utifrån deras sociala och kognitiva framsteg, som därmed kan minska motsättningen mellan hemmet och skolan och istället stödja elevernas lärande enligt Vygotskijs teori (Vygotskij, 2001, s. 133).

Respondent S menar att det är viktigt att ha en tät kontakt med föräldrarna och att låta föräldrarna vara med på denna resa genom att regelbundet informera och uppdatera.

Respondenten menar även att det är viktigt att inte döma föräldrarna, att de kan vara deras första gång men skolpersonalens 37:e gång. Att inta ett icke dömande inställning och istället visa förståelse för familjerna trots dessa omständigheter för att kunna skapa en främjande och stödjande miljö för eleverna.

Föräldrar kontakten, den är väldigt tät, mycket tätare än när vi behöver så har vi kontaktböcker. Vi har också ett kommunikationssystem som heter Picture my life , dokumenterar vad eleverna gör och vad som händer i skolan där man också kan ha kommunikation med

vårdnadshavaren och kan skriva tillbaka. De är en speciell och ha en relation till vårdnadshavare för de här eleverna. Förutom det som är vår vardag När vi tar emot elev 32 så är det här det första barnet för de föräldrarna, så det vet hur viktigt att hela tiden påminna sig om att det som vi ser som självklart och det som är en rutin för oss och det vi tror att vi vet bäst. Vi har gjort det så många gånger. Det måste fortfarande ske i en samsyn med vårdnadshavare, för dem är det första gången och får aldrig glömma. Liksom att, det som är vårt jobb, det är deras liv liksom. De är mitt uppe, kanske i någon slags emotionellt trauma under det gjort med småbarn. Det handlar om att man inte glömmet bort det och att man inte börjar döma föräldrar som inte orkar eller som kanske inte har kommit till samma insikt som vi har kommit.

Så det är viktigt att vi också har ett av mina uppdrag och kan påminna kollegor som kanske ibland är en frustrerad verksamhet att ändå komma ihåg det här. Att det finns kanske en anledning till att man har sina barn lite extra länge på fritids därför att det som funkar hyfsat bra hos oss, det kanske är total kaos hemma och de lever i det (Respondent S).

Respondenten C svarar följande: Med föräldrarna är det inte så bra. Vi vet inte hur de har det på morgonen, kvällen men det är viktigt att samarbeta för att vi ska kunna hjälpa och få deras barn att känna sig trygga när de väl är hos oss. Samarbete är viktigt.

Även respondent C betonar svårigheterna med vårdnadshavarna, samt menar att det är viktigt att kunna samarbeta för att erbjuda en trygghet både till föräldrarna och till eleverna. När man är lugn och tillmötesgående, kan man ha en effektiv kommunikation med föräldrarna. Där en god relation kan bidra till att lösa eventuella problematik. Utifrån Vygotskijs idéer är det viktigt att skolan inte är en plats endast för elevernas lärande, utan kan underlätta för föräldrarna samtidigt, så att de kan lära sig om hur de kan stödja och förstå sina barn. Därmed kan barnets proximala utvecklingszon förstärkas ytterligare med stöd hemifrån (Vygotskij, 2001, s. 133).

Man måste vara lugn, prata låg effektivt även till föräldrarna. Ofta blir vi beskyllda över vissa situationer som kan uppstå men om man har en bra relation till VH så förstår man problematiken till grunden. Vi måste tillsammans sitta och hitta bra lösningar så att båda kan må eleven och erbjuda det bästa. Ofta har VH inte heller kunskap eller erfarenhet. Det

är också först gången för dem. Man måste förstå dem också, och vi märker att det kan smitta av sig till eleven. Om det skulle uppstå svårigheter med VH, så tar vi oftast samtalet där eleven inte är där bredvid oss. Fast de inte är verbala så känner de av. Vi går igenom positiva saker men vi är även tvungna att berätta det som är negativt, utan att beskylla (Respondent C).

Sammanfattningsvis visar dessa reflektioner från respondenterna betydelsen av att utgå ifrån Vygotskijs teori fritidshemmet i en anpassad grundskola. Utifrån respondenternas erfarenheter och kunskaper kan vi förstå hur teori och verksamhet fungerar gemensamt för att skapa och erbjuda en pedagogisk miljö som stödjer varje elevs utveckling och trygghet. Dessa strategier poängterar fritidshemmets betydelse i att hjälpa elevernas sociala och kognitiva utveckling genom att vara eftertänksam. Att varje planering och anpassning av aktiviteter sker utifrån elevernas behov och förutsättningar. Det är via dessa interaktioner mellan pedagoger och elever som stöds av teoretiska ramverk, då kan fritidshem verksamheterna faktiskt uppnå en inkluderande och delaktig miljö för dessa elever (Vygotskij, 2001, s. 133). Genom att främja och stödja eleverna att ha mod att delta, även om eleverna i början kan vara osäkra, uppstår möjligheter för dem att anta sig i gruppaktiviteter. Denna enskilda omtänksamhet och uppmuntran är ledande för att inkludera alla elever i gemensamma aktiviteter under sin fritidstid. Dessa reflektioner visar även om sammanhanget mellan relationens roll i fritidshemmet och Vygotskijs teori om socialt lärande, mediering och den proximala utvecklingszonen. Det genom att bygga skickliga, stödjande relationer och rätta sig efter pedagogiskt stimulerande lärmiljö för alla elever oavsett deras behov eller förutsättningar. Fritidspersonalen arbetar aktivt med att anpassa miljön och lärmiljön både inne och ute (Säljö, 2000, s. 26-29, 66). Varje aktivitet planeras noga för att passa alla. Trots elevernas olika behov och förutsättning så avslutar respondenterna att de ser till att alla elever känner sig inkluderade och delaktiga genom att använda sig dagligen av bildstöd och tecken som språk, vilket är i linje enligt Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen (Vygotskij, ref. i Kroksmark, 2011, s. 450–451; Hwang & Nilsson, 2011, s. 222).

Resultatdiskussion

Detta kapitel av studien syftar till att på ett grundligt sätt diskutera och analysera det viktigaste som har visat sig i resultaten i relation till kapitlet, tidigare forskning och till forskningsfrågorna. För att kunna göra det är det viktigt att kunna analysera de metoder som har använts i denna studie, i syfte att förstå hur det har fungerat och hur det sen visar sig att de passar. Här kommer det att sammanställas utifrån de fynd, uppfattningarna och de viktiga infallsvinklar som inte alltid täcks av tidigare forskning. Mitt syfte med denna studie är att ta reda på vilka strategier och metoder som fritidshems verksamheter inom anpassade grundskolan tillämpar för att stödja elevernas grundläggande färdigheter och behov enligt läroplanens mål och centrala innehåll. Kapitlet kommer att avslutas med förslag på framtida forskning utifrån studiens resultat och de ofullständigheter som urskiljs. Utifrån detta övergripande syfte formuleras studiens forskningsfrågor som följande:

Vad innebär grundläggande färdigheter och behovet av återhämtning i praktiken för elever med funktionsvariationer, utifrån personalens perspektiv?

Pedagogerna i fritidshemmet framhäver betydelsen av grundläggande färdigheter för elever med funktionsvariationer som innebär mer än vetenskapliga lärdomar. Vikten av sociala färdigheter till exempel att hitta effektiva kommunikationssätt i syfte att få eleverna att förstå de sociala reglerna och förmågan att kunna samarbeta. Dessa lärdomar ses avgörande för elevernas personliga utveckling och för deras integration i samhället. Begreppet återhämtning ses en avgörande och viktig del i elevernas vardagliga vanor. Pedagogerna anser att eleverna behöver mer tid för återhämtning från den kognitiva och sociala påfrestningen i skolan. Detta innefattar aktiviteter där eleverna behöver tid för att kunna vila och återhämta sig. Elever kan även få möjlighet att själva och välja den aktivitet de vill. Det i sin tur utvecklar kreativitet och som även tillgodoser deras behov.

Forskaren Birgitta Lundbäck understryker i sin forskning betydelsen av att skapa organiserade, strukturerade och lugna miljöer i fritidshemmet som är integrerade för att gynna både pedagogisk lärande och återhämtning (Lundbäck, 2022, s. 39-47). Hennes arbete klarlägger vikten om hur ett pedagogiskt samspel och inkluderande miljö kan göra intryck på elevernas utveckling i fritidshemmet (Lundbäck, 2022, s. 39-47). När Bronfenbrenner bioekologiska modell tillämpas betonar hon hur betydelsefullt det är att miljöerna eleverna vistas i gynnar deras personliga utveckling, med hjälp av att erbjuda både strukturella och flexibla lösningar.

Detta tänk skildrar fritidspedagogernas observationer om betydelsen av återhämtning och balansen och behovet av återhämtning i en miljö där eleverna känner sig säkra och stöttade.

Forskaren Peter Karlsudd nämner om svårigheterna och utmaningarna som kan uppstå i fritidshemmet pga. av otillräckliga resurser. Vilket gör det allt svårare för fritidspedagogerna att effektivt applicera både pedagogiska och strategier och metoder (Karlsudd, 2022, s.1-9) Denna förståelse och tankegång speglar fritidspedagogernas erfarenheter och kunskaper. Det understryker behovet av en finansiell effektivitet och förbättrade resurser för att på bästa sätt gynna för elever med funktionsvariationer. Utan ordentliga resurser blir det allt svårare att bevara de strukturerade och organiserade miljöerna, vilket även forskaren Lundbäck markerat som en viktig punkt för elevernas utveckling.

Sammantaget visar resultaten och kopplingen till avsnittet tidigare forskning att det finns utan tvivel ett behov av att förstå kunskap. Resurserna måste även förbättras i fritidshemmet, för att främja och stödja utvecklingen för de grundläggande färdigheterna och återhämtning behovet för elever med funktionsvariationer. Detta innebär en ökad förståelse om vikten av sociala färdigheter och betydelsen om att skapa en inkluderande miljö, som tar hänsyn till elevernas grundläggande färdigheter och behovet av återhämtning.

Vilka pedagogiska strategier och metoder anser personalen att de använder i fritidshemsverksamheten, för att förbättra och stärka elevernas grundläggande färdigheter och behov av återhämtning?

Fritidspedagogerna i fritidshemmet understryker tillämpningen av TAKK och bildstöd. Dessa redskap bedöms som effektiva i syfte att förbättra kommunikationen och samtidigt öka förståelsen för elever med funktionsvariationer. Tillämpningen av dessa redskap ses som ett verktyg där eleverna kan uttrycka sig och få sig förstådda, vilket är betydelsefullt för elevernas sociala och kognitiva utveckling samtidigt som eleverna känner sig delaktiga och inkluderade.

Forskaren Marina Wernholm hävdar i sin avhandling om hur medierade redskap kan användas för att främja elevernas kognitiva och sociala inläring i fritidshemmet. Hon poängterar även om betydelsen om hur språk och kommunikation är en viktig del i fritidshemmets undervisning ur en specialpedagogisk aspekt. Då hon belyser vikten om att alla elever ska få känna sig delaktiga och inkluderade i fritidshemmets miljö oavsett deras behov eller förutsättningar. Även om fritidspedagoger arbetar med inkludering och delaktighet så hävdar Wernholm att de pedagogiska metoderna och möjligheterna ofta är

begränsade. (Wernholm, 2023, s. 20-25). Denna studie av forskaren stödjer fritidspedagogernas tankegång om tillämpningen av bildstöd och TAKK som en del av kommunikationen, vilket underlättar lärandet och därmed bidrar till elevernas utveckling.

Även forskaren Victoria Westerberg studie visar svårigheterna med att kunna applicera inkluderande strategier i verksamheterna. Elever med funktionsvariationer ofta hamnar i specialgrupper som både har för- och nackdelar, då det saknas klara definitioner och metodiska utföranden av inkluderingsgrunder. Detta kan leda till att elever med funktionsvariationer inte nödvändigtvis får hjälp i verksamheterna. Hon belyser vikten om hur tillämpning av specialpedagogik kan bidra och främja en känsla där eleverna känner sig trygga och bekanta med och därmed förstärka elevernas trivsel (Westerberg, 2023, s. 191-197). Denna studie av Westberg belyser om hur dessa perspektiv i verksamheten kan beröra elevernas dagliga rutiner och kan därmed hjälpa elevernas självkänsla och delaktighet i fritidshemmet som därmed speglar fritidspedagogernas erfarenheter. Dessa pedagogiska metoder och strategierna som fritidspedagogerna använder dagligen och reflekterar över ses som en väsentlig del för att kunna hantera de svårigheter och utmaningar som uppstår och samtidigt hittar metoder för att kunna förebygga och övervinna, att istället fokusera på elevernas pedagogiska utveckling och lärande.

Forskarna Helena Ackesjö och Marianne Dahl delar med sig vikten av relationens roll. Relationens betydelse i pedagogiken handlar inte enbart om att ha förståelse för vad som ska läras ut, utan det är viktigt att tänka på hur och när det ska ske. Fritidspedagogerna bör visa hänsyn genom att tillgodose elevernas åsikter och funderingar genom att vara flexibel och anpassningsbar (Ackesjö & Dahl, 2022, s.63–77). Denna tankegång belyser respondenternas reflektioner om vikten av flexibilitet och kreativitet är väsentligt för elevernas inläring.

Utifrån fritidspedagogernas och forskarnas perspektiv kan man se ett tydligt samband. Där båda forskarna betonar vikten att använda medierade verktyg dagligen samtidigt som fritidspedagogerna hittar strategier och metoder som gynnar elevernas utveckling. Denna likhet mellan verksamhet och forskning betonar hur användbara fritidspedagogernas metoder och strategier är och öppnar för förutsättningar för fortsatt utveckling och förbättringar längre fram i framtiden.

På vilket sätt säkerställer fritidspersonalen att verksamheten på fritidshemmet följer målen och det centrala innehållet i läroplanen för fritidshem?

Fritidspedagogerna poängterar vikten av återkommande kompetensutbildningar och anpassningar av metoder och strategier i undervisningen i fritidshemmet. Detta kan säkerställa i linje med läroplanens mål. Fritidspedagogerna samlar även in återkoppling av både föräldrar och elever som kan hjälpa fritidspedagogerna att få en klarare bild om de uppfyller de krav på delaktighet och inkludering som läroplanen vill att man tillämpar i sin verksamhet. Det kan ske genom att ta till dessa åtgärder strävar fritidspedagogerna efter att skapa en inkluderande och pedagogisk lärmiljö, där lärandet anpassas efter elevernas behov och förutsättningar.

Forskarna Helene Elvstrand, Linda Lago och Johanna Lundqvist delar med sig svårigheterna i fritidshemmet, vare sig det handlar om pedagogiska stödinsatser eller brist på resurser. Trots detta påtalar forskarna vikten om relationens betydelse med eleverna (Elvstrand et al., 2022, s. 117–119). Deras studie fokuserar även på behovet utav tydliga policyer och stöttning från skolledning för att kunna effektiviseras i inkluderingsarbetet i fritidshemsverksamheterna. Denna insikt speglar fritidspedagogernas upplevelser och erfarenheter, där de poängterar behovet av att ha tydliga riktlinjer och stöd från skolans ledning är betydelsefull och viktig, Detta behövs för att fritidspedagogernas ska kunna utifrån sina insatser klara av och samtidigt genomföra enligt läroplanens avsikt på ett effektivt sätt.

Även forskaren Peter Karlsudd anser att även om resurserna är otillräckliga och begränsade kan inkludering i verksamheten bli svårt. Inkludering handlar inte bara om en grundläggande riktlinje utan mer som en verklig utmaning som kräver praktiska möjligheter (Karlsudd, 2022, s. 1–9). Genom att belysa Karlsudd studie i min studie visar det svårigheterna och utmaningarna som fritidspedagogerna möter dagligen och ställs inför. Enligt Karlsudd blir detta svårt att genomföra om man har otillräckliga resurser och därmed blir det svårt att applicera läroplanens mål. För att kunna bedriva en inkluderande och delaktig fritidshemsverksamhet är det viktigt att ha resurserna till hands för att kunna ge alla elever med funktionsvariationer en likvärdig möjlighet att få lyckas i sin utbildning. Sambandet mellan fritidspedagogernas verklighet och från förtrogenhet av forskarna visar att det är viktigt med ständigt utveckling av fritidshemmen, utifrån anpassningsbara, pedagogiska metoder för att kunna möta och tillämpa läroplanens mål och syfte i fritidshemmet. Det behövs även tillräckligt med resurser som är effektiva där fritidspedagogerna kan erbjuda en kvalitativ undervisning som är tillgänglig och anpassad för alla elever med funktionsvariationer. Dessa instinkter är viktiga att ta del av för vidareutveckling av

fritidshemmens arbete där alla elever med funktionsvariationer kan känna sig inkluderade, delaktiga och trygga i.

Metoddiskussion

Metoden med semistrukturerade intervjuer har gett möjligheten att skapa en förståelse för hur fritidspedagogerna i anpassade grundskolan tillämpar och reflekterar över de pedagogiska strategierna och metoderna som de använder dagligen i sitt arbete. Genom att använda sig denna typ som metod har visat hur fritidspedagogernas erfarenheter och kunskaper som har varit betydande för att kunna besvara studiens forskningsfrågor. Intervjufrågorna som användes tillät respondenterna att ge ett mer grundligt och spontant svar, genom detta sätt har jag kunnat fånga upp intressanta och betydelsefulla datainsamling som visade mina respondenters dagliga arbete, kunskaper och erfarenheter. Denna metodik gav respondenterna en möjlighet för att kunna uttala sina innersta avsikter, tankar och uppfattningar på ett öppet och icke-dömande sätt. Genom att lyfta fram respondenternas citat har det visat sig värdefulla kännedom om de strategier och metoder som används och hur de påverkar elevernas utveckling. Vidare har intervjufrågorna bidragit till att hitta teman för att kunna besvara forskningsfrågorna utifrån pedagogernas erfarenheter och kunskaper. Detta har gett studien en fördjupad förståelse för hur pedagogernas synpunkt på hur de pedagogiska tillvägagångssätten genomförs i verksamheten.

Om denna studie hade kompletterats med observationer hade det kunnat ge en mer detaljerad och fasetterad bild av de pedagogiska utvecklingarna i fritidshemmet på en anpassad grundskola. Denna kombination av metod skulle kunna berika och leda till verkliga slutsatser om hur effektiva de tilltänkta tillvägagångssätten är, vilket därmed kan förstärka vår förståelse om hur fritidspedagoger kan skapa den bästa pedagogiska miljö i fritidshemmet i en anpassad grundskola.

Slutsatser och framtida forskning

Slutsatserna i denna studie markerar tydligt att pedagogernas arbete, med att anpassa och tillämpa pedagogiska strategier och metoder i fritidshemmet på en anpassad grundskola, spelar en avgörande roll. För att dessa tillämpningar och anpassningar ska vara produktiva och möta elevernas behov och förutsättning, krävs det att fritidspedagogerna har tillgång till rätt resurser, kompetensutveckling och stöd. Fritidspedagogerna bör få en fördjupad förståelse för elevernas funktionsvariationer för att möta utmaningarna som de kan stöta på i fritidshemmet. Dessutom krävs det inte bara att få en specialpedagogs teoretiska kunskap,

utan de bör även få en praktisk kunskap i syfte om att lära sig om hur det ska kunna tillämpa pedagogiska och flexibla strategier och metoder i undervisningen i fritidshemmet, som kan anpassas efter elevernas individuella behov och förutsättning. Stödet och handledning via en specialpedagog kan det med förbättra fritidshem verksamheterna. Det kan innebära att få en gemensam förståelse och därefter tillsammans hitta lämpliga och passande strategier för att kunna hantera och stödja och därmed skapa en inkluderande och givande lärmiljö för elever med funktionsvariationer.

För framtida forskning rekommenderas en studie om hur digitala verktyg kan tillämpas utifrån ett specialpedagogiskt perspektiv i fritidshemmet i en anpassad grundskola. Denna studie skulle kunna uppmärksamma och fokusera på effekterna av digitala appar och program som är utformade för att främja lärande och kommunikationen med elever med funktionsvariationer. Denna studie skulle även kunna bidra och hjälpa fritidspedagogerna i deras dagliga arbete samtidigt som den förbättrar engagemanget och delaktigheten för elever med funktionsvariationer.

Referenslista

Ackesjö, Helena & Dahl, Marianne (2022). *Pedagogisk takt i fritidspedagogisk undervisning* [Elektronisk resurs] En välregisserad dans mellan lärare och elever. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*. 8:1, 63-77. Tillgänglig på Internet:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-110749>

Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan Stockholm: Liber

Burman, Anders (2014). *Pedagogikens idéhistoria: uppfostringsidéer och bildningsideal under 2500 år*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bjereld, Ulf, Demker, Marie & Hinnfors, Jonas (2018). *Varför vetenskap?: om vikten av problem och teori i forskningsprocessen*. Fjärde upplagan Lund: Studentlitteratur

Elvstrand, Helene, Lago, Lina & Lundqvist, Johanna (2022). *Fritidshemslärares arbete, trivsel, inkluderande arbetssätt och samverkan* [Elektronisk resurs] en enkätstudie i svensk fritidshemskontext. *FPPU, Forskning i Pædagogers Profession og Uddannelse*. 6:2, 107-121. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-182529>

Hwang, P. & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi*. (3., rev. utg.) Stockholm: Natur och kultur.

Holmberg, Linnéa (2020). *Perspektiv i fritidshem*. Första utgåvan Stockholm: Natur & Kultur

Jakobsson, Anders (2012). *Sociokulturella perspektiv på lärande och utveckling* [Elektronisk resurs] lärande som begreppsmässig precisering och koordinering. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 17:2-4, 152-170 Tillgänglig på Internet:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mau:diva-2943>

Karlsudd, Peter (2022). *När inkluderingen devalveras och utmaningar omvandlas till dilemman* [Elektronisk resurs]. *Pedagogisk forskning i Sverige*. Tillgänglig på Internet:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-111302>

Kroksmark, Tomas (red.) (2011). *Den tidlösa pedagogiken. 2.*, [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lundbäck, Birgitta (2022). *Specialpedagogik i fritidshemmet: Från samlat forskningsläge till pedagogisk praktik*. Dissertation (sammanfattning) Växjö : Linnéuniversitetet, 2022

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (reviderad 2018) [Elektronisk resurs]. (2018). Skolverket. Tillgänglig på Internet:
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=3975>

Pihlgren, Ann S. (2018). *Leda fritidshemmet: Praktika för skolledare*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma.

Salamancadeklarationen och Salamanca +5. (2001). Stockholm: Svenska Unescorådet. Tillgänglig på internet: <https://www.unesco.se/wp-content/uploads/2013/08/Salamancadeklarationen1.pdf>

Skolinspektionen, (10.05.2023) *Arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd under elevernas hela dag i skolan och i fritidshemmet*.
<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-granskningar/arbetet-med-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-under-elevernas-hela-dag-i-skolan-och-i-fritidshemmet/>
(Hämtat 27.01.2024)

Skolverket (2023) *Anpassade grundskolan är till för ditt barn*.
<https://www.skolverket.se/publikationer?id=11601>

Sverla, Denice (2023). *Den anpassade grundskolan: när elevsynen lyfter lärandet*. Stockholm: Lärarförlaget

Södertörns Högskola (2022). *Riktlinjer för behandling av personuppgifter i studentarbeten vid Södertörns högskola*. Dnr 3610-1.9.3-2022
https://medarbetarwebben.sh.se/appresource/4.4eab1f8318b37f2b1145166/12.4eab1f8318b37f2b11451b0/download/b!Sd1krT5VEWkwO4W9o1_Vwa-wTMWsXxGqWL6EvVaM-IRsW6nL0-eS5xYwYWzfQwT/20b508d2-bb7f-4bc0-b4b1-b388964847ee/Riktlinjer%20f%C3%B6r%20studenters%20behandling%20av%20personupp

gifter%20i%20studentarbeten%20p%C3%A5%20S%C3%B6dert%C3%B6rns%20h%C3%B6gskola.pdf

SPSM – *Specialpedagogiska skolmyndigheten* (2023) <https://www.spsm.se/stod-och-rad/frag-a-en-radgivar-e/fragor-och-svar/vilka-styrdokument-galler-fritidshem-i-anpassad-grundskola/> [2023-03-01]

PSM – *Specialpedagogiska skolmyndigheten* (2023) <https://www.spsm.se/stod-och-rad/skolutveckling/inkluderande-utbildning/> [2023-03-16] Specialpedagogiska skolmyndigheten. Tillgänglig på Internet: <https://www.spsm.se/>

Strandberg, L. (2014). *Vygotskij, barnen och jag pedagogisk inspiration*. Johanneshov: MTM.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på internet: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Vygotskij, Lev Semenovič (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos

Westerberg, Vicktoria (2023). *Skolans tillfälliga bakdörr?: en studie om den särskilda undervisningsgruppen i relation till skolans inkluderande uppdrag*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2023. Tillgängligt på internet: <https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1754142/FULLTEXT01.pdf>

Wernholm, Marina (2023). *Undervisning i ett fritidshem för alla?* [Elektronisk resurs]. Pedagogisk forskning i Sverige. 28:4, 64-88. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-118978>

Öhman, Margareta (2011). *Det viktigaste är att få leka*. Stockholm: Liber.

Bilagor

Samtyckesblankett – Bilaga 1

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Information till deltagare

Du har blivit tillfrågad att delta i studien, strategier för att stödja elever med funktionsvariationer: Pedagogers perspektiv på ett fritidshem i anpassad grundskola. Studien utförs som en del i min utbildning, inom magisterexamen i pedagogik vid institutionen vid Södertörns högskola. Enligt dataskyddsförordningen (2016/679) är Södertörns högskola personuppgiftsansvarig för personuppgiftsbehandlingar i studentarbeten. I det här dokumentet får du information om hur dina personuppgifter kommer att behandlas inom ramen för denna studie.

Syftet med studien och personuppgiftsbehandlingen:

Syftet med denna studie är att ta reda på vilka strategier och metoder som fritidshems verksamheter inom anpassade grundskolan tillämpar för att stödja elevernas grundläggande färdigheter och behov enligt läroplanens mål och centrala innehåll. Denna studie ska bidra med insikter och skapa förståelse för hur fritidshems verksamheter arbetar med barn som har särskilda stödbehov. Som respondent för min studie kommer du att delta i förutbestämda frågor där jag kommer att utgå ifrån semistrukturerade intervjufrågor. Intervjufrågorna kommer endast att beröra dina perspektiv, erfarenheter och dilemman (utmaningar) i relation till studiens syfte. Vi ska ses vid ett tillfälle om högst 30 min då i samband med att jag kommer på besök hos er, där jag ska spela in vårt samtal för att sedan transkribera och skriva ner i skriftlig form.

Personuppgifter som ska behandlas:

För att uppnå syftet med studien ska intervjun spelas in och följande personuppgifter om dig att samlas in och behandlas:

Namn

E-postadress

Med stöd av vilken rättslig grund kommer personuppgifterna att behandlas:

Den rättsliga grunden för behandlingen av dina personuppgifter är ditt informerade samtycke. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. Ett återkallande påverkar dock inte den behandling som skett innan återkallandet.

Hur personuppgifterna kommer att förvaras och skyddas under arbetets gång:

Dina personuppgifter i blanketten kommer att förvaras säkert på Södertörns högskola. Det inspelade materialet kommer att förvaras på SH:s säkra molntjänst (OneDrive). Efter att studien har avslutats kommer allt att raderas permanent för att se till att du som respondent skyddas även efter arbetets gång.

Hur länge personuppgifterna kommer att behandlas:

Dina personuppgifter kommer att behandlas tills studentens arbete är avslutat och betygsatt med godkänt betyg. Därefter kommer personuppgifterna att raderas. Ditt namn eller något annat som direkt skulle kunna identifiera dig kommer inte att finnas med i resultatet.

Dina rättigheter enligt dataskyddsförordningen:

Södertörns högskola är personuppgiftsansvarig för behandlingen av dina personuppgifter. Enligt dataskyddsförordningen har du rätt att få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i studien (registerutdrag), och vid behov få eventuella felaktiga personuppgifter rättade. Du kan även begära att uppgifter om dig raderas samt att behandlingen av dina personuppgifter begränsas.

Vill du utnyttja någon av dessa rättigheter eller återkalla ditt samtycke ska du kontakta ansvarig student eller studentens handledare (kontaktuppgifter finns nedan).

Klagomål:

Om du har några funderingar eller klagomål avseende hur dina personuppgifter behandlas kan du kontakta högskolans dataskyddsombud via dataskydd@sh.se. Du har även rätt att lämna klagomål till Integritetsskydd Myndigheten (IMY) om du inte är nöjd med högskolans personuppgiftsbehandling. IMY nås via e-post: imy@imy.se eller telefon 08-657 61 00.

Ansvariga för studien:

Huvudansvarig för studien är:

Handledare: Panagiota Nasiopoulou

Fil. dr barn- och ungdomsvetenskap

Lektor i pedagogik

Avdelningen för pedagogik och didaktik, MC619

Läraryrket

panagiota.nasiopoulou@sh.se

Studien genomförs av:

Mia Issa

Mia.issa89@gmail.com

Jordnötsgränd 13, 175 49 Järfälla.

Kontaktuppgifter till Södertörns högskola

Du kan kontakta Södertörns högskola via e-post registrator@sh.se eller telefon 08 608 40 00

Samtycke till att delta i studien Fritidshem Verksamheternas arbete med barns särskilda behov i anpassade grundskolor:

Jag har tagit del av information om studien och samtycker till att delta i studien, strategier för att stödja elever med funktionsvariationer: Pedagogers perspektiv på ett fritidshem i anpassad grundskola och jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta deltagandet i studien utan att ange skäl för det. Genom min underskrift väljer jag att delta i studien och godkänner att Södertörns högskola behandlar mina personuppgifter i enlighet med gällande dataskyddslagstiftning och lämnad information.

Datum och ort:

Underskrift

Namnförtydligande

Bilaga 2

Intervjufrågor

Vad innebär begreppen grundläggande färdigheter?

Vad innebär begreppen återhämtande träning i er verksamhet

Ge exempel hur ni använder pedagogiska strategier och metoder i er verksamhet i syfte om att ge stöd utifrån begreppen grundläggande färdigheter och behoven av återhämtning

Hur ser ni till att aktiviteterna knyter an till läroplanen?

Vilka utmaningar och hinder stöter ni på i verksamheten?

Hur får ni eleverna att känna sig inkluderade

Hur handskas ni med de svårigheter som uppstår?

Hur dokumenterar ni era aktiviteter?

Hur ser samarbetet med vårdnadshavarna

Vad för typ av kommunikation sker samt med övriga personal i olika yrkesroller i syfte att skapa ett helhetsperspektiv och stödjande miljö för dessa barn?

Hur ser samarbetet ut med elevhälsan och andra stödinsatser?